

Srednja šola za gostinstvo in turizem
Celje

POSLEDICE ZOUTI-JA ZA GOSTINSTVO NA OBMOČJU CELJA IN SLOVENSКИH KONJIC Z OKOLICO

Avtorji:

Marjan Cugmas
Ula Brečko
Andreja Povh

Mentorica:

mag. Karlina Koželj, prof.
angleškega jezika s književnostjo
in slovenskega jezika s književnostjo

Mestna občina Celje, Mladi za Celje

Celje, 2008

KAZALO

POVZETEK	5
1 UVOD	6
1.1 Cilj raziskovane naloge	7
1.2 Vsebina in metode dela	7
2 TEORETIČNI DEL RAZISKOVALNE NALOGE	9
2.1 GOSTINSTVO	10
2.1.1 Vrste gostinskih obratov.....	11
2.2 TOBAK	11
2.2.1 Vrste	11
2.2.2 Pridobivanje	12
2.2.3 Uporaba tobaka	13
2.2.4. Cigareta	13
2.2.5 Cigara	13
2.2.6 Sestava tobačnega dima	14
2.2.6.1 Katran	14
2.2.6.2 Ogljikov monoksid	15
2.2.6.3 Nikotin.....	15
2.2.7 Zgodovina tobaka in kajenje	15
2.3 RAZŠIRJENOST IN POSLEDICE KAJENJA	18
2.3.1 Razširjenost kajenja.....	18
2.3.2 Pasivno kajenje.....	18
2.3.3 Posledice kajenja	19
2.3.4 Posledice za zdravje prebivalcev.....	19
2.4 UKREPI ZA ZMANJŠEVANJE RAZŠIRJENOSTI KAJENJA	23
2.5 ZASVOJENOST	29
2.6 PROTIKADILSKI ZAKON	31
2.6.1 ODZIVI NA PROTIKADILSKI ZAKON	32
3 EMPIRIČNI DEL RAZISKOVALNE NALOGE	37
3.1 GOSTINCI	38
3.1.1 Vrsta gostinskega obrata	39
3.1.2 Podpora ZOUTI-ju	39
3.1.3 Zmanjšanje števila gostov v gostinskih obratih	40
3.1.4 Povečanje števila nekadilcev.....	41
3.1.5 Kršitve	41
3.1.6 Kadilnice	42
3.1.7 Ukrepi.....	42
3.1.8 Kazni	43
3.1.9 Odpuščanje delavcev.....	43
3.2 NAKLJUČNI MIMOIDOČI	44
3.2.1 CELJE	44
3.2.1.1 Starostne skupine.....	44
3.2.1.2 Spol.....	45
3.2.1.3 Ali kadite?	45

3.2.1.4 Povprečna poraba cigaret pri kadilcih	47
3.2.1.5 Število obiskov gostinskih obratov	47
3.2.1.6 Ali vas motijo zakajeni prostori?	48
3.2.1.7 Ali zaradi prepovedi kajenja na vseh javnih mestih raje in pogosteje obiskujete gostinske obrate?	49
3.2.1.8 Ali podpirate idejo o prepovedi kajenja v vseh zaprtih javnih prostorih?	50
3.2.1.9 Ali država preveč posega v posameznikovo zasebnost (protikadilski zakon, Kebrov zakon ipd.)?	51
3.2.2 SLOVENSKE KONJICE	51
3.2.2.1 Struktura po starosti in spolu	52
3.2.2.2 Ali kadite?	52
3.2.2.3 Povprečna poraba cigaret pri kadilcih	53
3.2.2.4 Število obiskov v gostinskih obratih	54
3.2.2.5 Ali vas motijo zakajeni prostori?	56
3.2.2.6 Ali zaradi prepovedi kajenja v vseh zaprtih javnih prostorih raje in pogosteje obiskujete gostinske obrate?	57
3.2.2.7 Ali podpirate idejo o prepovedi kajenja v vseh zaprtih javnih prostorih?	58
3.2.2.8 Ali država preveč posega v posameznikovo zasebnost (protikadilski zakon, Kebrov zakon ipd.)?	59
4 PREVERJANJE HIPOTEZ	60
5 MOŽNOSTI NADALJNJEGA RAZISKOVANJA	62
6 ZAKLJUČEK	63
7 PRILOGI	64
<i>PRILOGA 1: Anketni vprašalnik (za gostince)</i>	64
<i>PRILOGA 2: Anketni vprašalnik (naključni mimoidoči)</i>	66
8 LITERATURA	69
8.1 INTERNETNI VIRI	70
8.2 VIRI SLIKOVNEGA GRADIVA	74

KAZALO TABEL

Tabela 1: Kemični elementi in spojine v tobačnem dimu, 2006	14
Tabela 2: Približen odstotek upada gostov	40
Tabela 3: Povišanje števila gostov, ki ne kadijo	41
Tabela 4: Odstotek kadilcev	46
Tabela 5: Struktura po starosti in spolu	52

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Vrsta gostinskega obrata – Skupaj	36
---	----

Graf 2: Vrsta gostinskega obrata – Celje	36
Graf 3: Vrsta gostinskega obrata – Slov. Konjice	36
Graf 4: Zmanjšanje števila gostov v gostinskih obratih	40
Graf 5: Ukrepi za preprečitev upada gostov	42
Graf 6: Ali so kazni za kršitelje previsoke?	43
Graf 7: Ali ne bi smeli kaznovati gostinskih obratov, pač pa samo kadilce?	43
Graf 8: Ali ste morali zmanjšati število zaposlenih?	44
Graf 9: Starostna struktura anketiranih	44
Graf 10: Struktura po spolu	45
Graf 11: Ali kadite?	45
Graf 12: Razporeditev po starostnih skupinah; kadilci - nekadilci	45
Graf 13: Upad gostov	47
Graf 14: Kako pogosto gostinske obrate obiskujete letos?	48
Graf 15: Kako pogosto ste gost. obrate obiskovali lani?	48
Graf 16: Ali vas motijo zakajeni prostori?	49
Graf 17: Ali zaradi prepovedi kajenja na vseh javnih mestih raje in pogosteje obiskujete gostinske obrate?	49
Graf 18: Odstotek ljudi, ki raje in pogosteje obiskuje gostinske obrate	50
Graf 19: Odstotek ljudi, ki podpira idejo o prepovedi kajenja v vseh javnih prostorih	50
Graf 20: Ali podpirate idejo o popolni prepovedi kajenja na vseh javnih mestih?	50
Graf 21: Ali podpirate idejo o prepovedi kajenja na vseh javnih mestih?	51
Graf 22: Ali država po vašem mnenju preveč posega v posameznikovo zasebnost?	51
Graf 23: Razporeditev kadilcev po starostih skupinah	52
Graf 24: Zmanjševanje porabe cigaret po starostnih skupinah	53
Graf 25: Zmanjševanje porabe cigaret po spolu	54
Graf 26: Število pokajenih cigaret po starostnih skupinah in letu	54
Graf 27: Upad gostov po starostnih skupinah	55
Graf 29: Kako pogosto ste gostinske obrate obiskovali lani?	56
Graf 28: Kako pogosto gostinske obrate obiskujete letos?	56
Graf 30: Odstotek ljudi, ki jih motijo zakajeni prostori	56
Graf 31 :Ali raje in pogosteje obiskujete gostinske obrate?	57
Graf 32: Odstotek ljudi, ki podpira idejo o popolni prepovedi kajenja v vseh zaprtih javnih prostorih	58
Graf 33: Ali podpirate idejo o popolni prepovedi kajenja na vseh javnih mestih?	58
Graf 34: Ali podpirate idejo o prepovedi kajenja na vseh javnih mestih?	58

KAZALO SLIKOVNEGA GRADIVA

Slika 1: Tobak (zgradba)	12
Slika 2: Relief z Indijancem iz plemena Majeve, ki z dolgo cevko v ustih kadi	16
Slika 3: Kajenje povzroča smrt zaradi pljučnega raka	21
Slika 4: Kajenje lahko povzroči počasno in boleče umiranje	21
Slika 5: Kajenje lahko zmanjša pretok krvi in povzroči impotenco	21
Slika 6: Kajenje povzroča staranje kože	21
Slika 7: Napis na zavojčku cigaret	23
Slika 8: Desa Muck	34
Slika 9: Svetlana Makarovič	35

POVZETEK

Cilj raziskovalne naloge: ugotoviti posledice ZOUTI-ja v gostinskih obratih na območju Celja in Slov. Konjic z okolico.

Pri raziskovanju smo uporabili številne metode, pri čemer nam bodo najbolj v spominu ostala srečanja z lastniki in ostalimi delavci v gostinskih obratih, saj so nas povsod sprejeli z odprtimi rokami in sodelovati.

Ugotovili smo, da se je število gostov v vseh gostinskih obratih zmanjšalo, število nekadilcev pa se ni povečalo za toliko, da bi zapolnili primanjkljaj, zaradi česar je bilo mnogo obratov že prisiljenih zmanjšati število zaposlenih. Spoznali smo, da so dijaki najpogostejši obiskovalci barov v okolici šol, saj so namenjeni prav njim. Ker jih obiskujejo med čakanjem na prevoz do doma, se število obiskov takih gostov ni zmanjšalo. V kar nekaj gostinskih obratih so si nekateri prižgali cigareto kljub prepovedi, vendar so jo takoj po opozorilu natakarja ugasnili. Tako je bilo posredovanje policije zelo redko. Zagotovo pa se večina lastnikov gostinskih obratov strinja, da so kazni za morebitne kršitelje previsoke in da bi morali kaznovati samo kadilce, ne pa tudi lastnike gostinskih obratov. Ti ne morejo biti odgovorni za dejanja drugih.

Raziskovalno delo pa nas je pripeljalo še do nekaterih drugih ugotovitev, ki sicer niso neposredno povezane z gostinsko dejavnostjo, so pa zanjo zelo pomembne.

1 UVOD

Pozitivne učinke tobaka so najverjetneje prvi odkrili ameriški Indijanci. Tobak jih je pomirjal. V Evropo je rastlino prinesel Krištof Kolumb. Danes kadi ogromno Evropejcev.

Žal pa sproščenost po kajenju terja svoj davek. Leta 2003 je v Sloveniji zaradi kajenja umrlo 303 ljudi, v Evropi pa jih na leto umre kar 650 000. Pri kajenju pa niso ogroženi samo kadilci, pač pa tudi tisti, ki so v zakajenem prostoru. Zaradi zadrževanja v takšnih prostorih v EU umre na leto 80 000 ljudi. Zdravljenje raka, ki je najpogostejša posledica kajenja, EU stane približno 100 milijard evrov letno. Tudi zaradi tega se je EU odločila za spodbujanje prenehanja kajenja in zaščito pred pasivnim kajenjem, predvsem tistih, ki se zadržujejo na delovnih mestih, kjer so dimu nenehno izpostavljeni. Gre predvsem za delavce v gostinstvu. Mnoge države v Evropi (pa tudi v ZDA) so sprejele posebne ukrepe za odpravljanje kajenja. Najbolj odmeven je člen, ki prepoveduje kajenje v vseh zaprtih javnih prostorih. Tudi Slovenija je sprejela tak zakon. Kljub pozitivnim rezultatom v tujini so se pri nas pojavila ugibanja in očitki, da bo zakon negativno vplival na gostinstvo in da se bo zaradi njega pojavilo odpuščanje delavcev. Čeprav imamo vsi pravico do dela v zdravem in mirnem okolju (ki nam ga cigaretni dim ne omogoča), pa so po sprejetju zakona poslanci SNS začeli dvomiti v njegovo zakonitost, zato so na ustavno sodišče naslovili zahtevek po ustavni presoji zakona. Menijo namreč, da ima vsak posameznik pravico, da s svojim telesom počne, kar želi, t.i. kadilnice pa kadilce postavljajo v poniževalen položaj.

Glede na to, da se izobražujem za delo v gostinski in turistični stroki, me zanimajo posledice Zakona o omejevanju uporabe tobačnih izdelkov (ZOUTI) na območju Celja in Slovenskih Konjic.

Potrdili ali zavrnilo bomo osem hipotez.

1. Zaradi sprejetja ZOUTI-ja se je število gostov v gostinskih obratih na območju Celja in Slov. Konjic zmanjšalo.
2. Po uvedbi protikadilskega zakona gostinske obrate obiskuje več nekadilcev kot prej.
3. Po uvedbi ZOUTI-ja redni kadilci pokadijo v povprečju manj cigaret kot prej.

4. Gostinske obrate v največji meri obiskujejo ljudje med 15. in 18. letom starosti. Zaradi uvedbe ZOUTI-ja gostinskih obratov ne obiskujejo bistveno redkeje.
5. Zakajeni prostori motijo bolj nekadilce kakor kadilce.
6. Prepoved kajenja na vseh zaprtih javnih mestih podpira več nekadilcev kakor kadilcev.
7. Več kot polovica gostinskih obratov je zaradi zakona zmanjšala število zaposlenih.
8. Zaradi bojazni pred upadom gostov v gostinskih obratih je večina gostinskih obratov uvedla preventivne ukrepe proti upadu gostov.

1.1 Cilj raziskovane naloge

Namen oz. cilj raziskovalne naloge je ugotoviti posledice ZOUTI-ja v gostinstvu ter dognati, kako je omenjen zakon vplival na obnašanje kadilcev in nekadilcev.

Drugi ali širši cilj raziskovalne naloge pa je opozoriti na škodljivost kajenja, ki so mu v današnjem času vedno bolj izpostavljeni tudi tisti, ki ne kadijo.

1.2 Vsebina in metode dela

Naloga je sestavljena iz dveh delov. Prvi (t.i. teoretični) del vsebuje podatke o zgodovini tobaka in ostalih tobačnih izdelkih; predstavi posledice kajenja za posameznika in družbo, psihologijo zasvojenosti, razširjenost kajenja; seznanjeni z ostalimi ukrepi za zmanjšanje uporabe tobaka v Sloveniji in Evropski Uniji.

V drugem (t.i. empiričnem) delu pa so prikazani rezultati in analize ankete, ki smo jo opravili med naključnimi mimoidočimi in v izbranih gostinskih obratih na območju Celja in Slovenskih Konjic.

V zadnjem delu bomo zavrgli ali potrdili postavljene hipoteze.

Pri delu smo uporabili več metod raziskovanja.

a) Analiza in interpretacija sekundarnih virov in internetnih virov, knjig in člankov

Pri raziskovanju problema smo si pomagali s številno literaturo, ki smo jo našli v Osrednji knjižnici Celje in Splošni knjižnici Slov. Konjice, s članki iz različnih revij (Kmečki glas, Mladina, Delo in Maturantska) ter seveda z internetnimi viri, ki so v dobi informatike tako rekoč nepogrešljivi.

b) Opisna ali deskriptivna metoda

Opisno ali deskriptivno metodo smo uporabil pri opisovanju ključnih pojmov (gostinstvo, zasvojenost, ZOUTI ...).

c) Zgodovinsko-razvojna metoda

Metodo bomo zasledili zlasti v poglavju, v katerem govorimo o zgodovini tobaka in kajenja.

d) Kvantitativna metoda analize javnih statistik

Statistični rezultati so nam bili v pomoč skoraj v vsakem poglavju raziskovalne naloge, saj smo jih primerjali in dopolnjevali z našimi ugotovitvami. Najdemo jih lahko v poglavju o razširjenosti in posledicah kajenja, v poglavju o zmanjšanju števila gostov v gostinskih obratih in drugje.

e) Analiza raziskave

Na koncu raziskovalne naloge smo analizirali rezultate, ki smo jih pridobili z osebnim anketiranjem, jih grafično obdelali ter potrdili ali zavrnili postavljene hipoteze.

2 TEORETIČNI DEL RAZISKOVALNE NALOGE

2.1 GOSTINSTVO

V SSKJ najdemo razlago, da je gostinstvo gospodarska dejavnost, ki se ukvarja s strežbo, oskrbo gostov. Gospodarska dejavnost sodi v sklop kvartarnih dejavnosti in je z ostalimi tesno povezana.

Pomen gostinstva delimo na dva dela: gospodarskega in družbenega.

1. Gospodarski pomen gostinstva

Skrbi za lastno enostavno in razširjeno reprodukcijo, saj:

- soustvarja narodni dohodek;
- v obliki davkov prispeva državi za kritje splošnih in skupnih potreb;
- aktivira druge gospodarske panoge;
- ustvarja devizni priliv s prodajo storitev tujim gostom;
- predstavlja pogoj za turizem.

2. Družbeni pomen gostinstva

Omogoča zaposlitev domačim prebivalcem.

Omogoča prelivanje denarnih sredstev gospodarsko razvitih na nerazvita področja.

Prispeva k večji delovni sposobnosti prebivalstva.

Razbremenjuje gospodinjstva.

Krepi odnose med ljudmi.

Kot pravi Jože Kotnik, predsednik sekcije za gostinstvo in turizem pri Obrtni zbornici Slovenije (2004:4-6), je gostinstvo staro toliko kot sodobna civilizacija. Nastalo je z razvojem družbe, medčloveških odnosov, človekovih potreb po druženju in prostem času. Gostilne so bile središče dogajanja v vsaki vasi, središče tistega žlahtnega življenja, ki ga danes lahko začutimo le še v starih filmih in na porumenelih razglednicah. V gostinstvu ne prodajamo samo proizvodov in storitev, pač pa tudi občutja. Zato je prava gostilna še vedno središče življenja, čeprav danes drugače utripa in jo obiskujejo sodobni gosti, ki pravijo, da radi zahajajo v to in ono gostilno, ker ima preprosto rečeno – dušo. Vsi odgovori v anketah namreč na prvo mesto postavljajo gostoljubje, prijaznost in dobro hrano. Naše gostilne so »sol« naše

kulinarične prepoznavnosti, ki je pravzaprav ena izmed primerjalnih prednosti slovenske gostinske in turistične ponudbe. Kljub temu pa se za poklic gostinca v zadnjem času odloča manj mladih, tudi zaradi težjih pogojev za razvoj gostinske dejavnosti, k čemer pa (negativno) pripomore tudi vedno večje število zakonov in zahtev na tem področju ter obširna birokracija.

V Sloveniji je bilo leta 2006 (po podatkih statističnega urada) registriranih 6 616 gostinskih objektov, ki so zaposlovali 26 318 oseb. Leta 2000 je bilo registriranih 7 459 gostinskih obratov, ki so zaposlovali 23 901 oseb. Od tega je bilo kar 42 % barov, sledile so okrepčevalnice (26 %). Gostiln je bilo le 15 %.

2.1.1 Vrste gostinskih obratov

Gostinske obrate delimo na tri vrste: nastanitveni gostinski obrati, obrati za prehrano, premični gostinski obrati. Vsi so se v času spreminjali, glede na potrebe pa so nastajali novi.

2.2 TOBAK

2.2.1 Vrste

»Tobak (lat.: *Nicotiana*), (Slika 1), rod iz družine razhudnikovk z okoli 100 vrstami, raste predvsem v tropski in subtropski Ameriki, malo vrst tudi na Sundskih ter Tihomorskih otokih in v Avstraliji; večinoma zelnate rastline z velikimi, enostavnimi, pogosto žlezasto dlakavimi listi in belimi, rumenimi, rdečimi ali rožnatimi, pogosto močno dišečimi cvetovi z dolgo cevjo ali zvonastim vencem; cvetovi so nameščeni v ovršnih grozdih ali latih. Gospodarsko najpomembnejši vrsti tobaka sta:

- **navadni tobak** (virginijski tobak, *Nicotiana tabacum*), do 3 m visoka zelnata rastlina s suličasto koničastimi listi in rožnatimi cvetovi
- do 1,5 m visok **kmečki tobak** (*Nicotiana rustica*) z okroglo jajčastimi listi ter zelenkasto rumenimi cvetovi.

Slika 1: Tobak (zgradba)

Nekatere vrste kultivirajo kot okrasne rastline. Vse vrste v vseh delih vsebujejo (razen v zrelih semenih) alkaloid **nikotin** in še nekatere druge alkaloide.« (Rastline, 2001:325)

2.2.2 Pridobivanje

Navadni tobak se danes pridobiva na različnih pokrajinah po svetu z različnimi klimatskimi in talnimi pogoji; po pridelovalnih območjih pa so različne vrste tobaka dobile tudi ime (npr. virginijski, burleyski, kentakijski, havanski, sumatranski, brazilski tobak; uporabljajo se za določene tobačne izdelke);

sadijo jih od tropov do zmernega pasu (38° j. z. š. do 56° s. z. š.). Kmečki tobak sadijo v Rusiji in na Poljskem (tudi v ZDA za pridobivanje nikotina). Na mraz občutljiv tobak potrebuje dobro prezračena tla in zahteva 500-1000 mm padavin letno.

Za pridobivanje kadijnega tobaka 6–8 tednov po setvi rastline (velikokrat strojno) presadijo (20 000 do 10 000 rastlin na hektar). Po 60-ih dnevih po saditvi liste potrgajo.

Ko liste potrgajo, jih sortirajo po dolžini, barvi in glede na poškodbe. Iz njih izlečejo vlakna (t.i. **bandoliere**) ali cele rastline stisnejo med letvaste okvirje in jih posušijo. Posušene liste (vsebnost vode je 18-20 %) spet sortirajo in zložijo v šope; stisnejo jih v bale in ovijejo v juto kot **surovi tobak** za nadaljnjo predelavo v tobačni industriji. Glavne pridelovalke tobaka so Kitajska, ZDA, Indija in Brazilija. (Rastline, 2001:325)

2.2.3 Uporaba tobaka

Uporablja se kot **kadilni tobak** za cigarete in cigare, kot tobak za **pipe** in **njuhanje** ter kot **žvečilni tobak** (Rastline, 2001:325).

2.2.4 Cigareta

Cigareto so verjetno poznali že Indijanci (v koruzne liste zaviti tobak), pri nas pa so postale bolj znane v Napoleonovih vojnah (1792-1815), razcvet pa so doživele v krimski vojni (1856)¹.

Cigareto sestavlja valjasta papirna cev, ki je po navadi krajša od 10 cm, v premeru meri manj kot 10 mm ter vsebuje fino sesekljan tobak, ki se kadi. Komercialne cigarete niso v celoti izdelane iz tobaka, temveč jim je dodana velika količina dopolnil, ki povečujejo odvisnost, ohranjajo enakost cigaretne znamke, povečujejo okusne značilnosti cigarete, izboljšuje ohranitev cigarete in spreminjajo kvaliteto dima. Cigarete slabše kakovosti so združene s predelovalnim prahom zmletih žil tobačnih listov. Komercialne cigarete po navadi vsebujejo filter iz celuloznega acetata ali bombaža, ki filtrira katran.

Dandanes tobačna industrija vsako leto proizvede 5.500 milijard cigaret, ki jih pokadi več kot 1,1 milijard kadilcev. Škodljivost tobaka se je v zadnjih nekaj desetletjih še povečala, saj proizvajalci cigaretam dodajajo kemične dodatke za boljše prilagajanje telesa nikotinu, zlasti amoniak. Tako spodbujajo hitrejšo odvisnost (Za življenje brez tobaka 2008).

2.2.5 Cigara

Tudi cigare so poznali že Indijanci. Danes so znak prestiža, moči, pomembnosti, moškosti itd. Najbolj znana cigara je kubanka, drugače pa se med seboj razlikujejo po velikosti, okusu, vonju ... Vse cigare so sestavljene podobno – iz treh delov. Izrazi prihajajo iz angleščine, gre pa za mednarodne izraze, ki jih uporabljajo po vsem svetu. Zunanja plast, ovoj ali "wrapper", je narejen iz večjih listov, ki imajo, če je le mogoče, privlačen videz. Imajo odločilno vlogo pri lepem gorenju. Od njihove barve je odvisen tudi okus cigare. Zelo svetli so brez ali pa so blagega okusa, temni, (celi črni

¹ Dostopno na spletni strani Društvo kadilcev in ljubiteljev tobaka 2007.

listi) pa imajo bogat, močan okus. Srednja plast cigare se imenuje "binder". Gre za povezovalni del. Navadno je narejena iz bolj grobih listov kot zunanji del, saj ne vpliva na videz cigare. Sredina cigare se imenuje "filter" ali polnilo. Zelo kvalitetne cigare imajo dolg filter, ki ni zdrobljen v krajše dele kot pri industrijsko izdelanih. Narejen je iz različnih vrst tobaka (blanding), saj z njim dobi cigara svoj zaokrožen okus. Vsaka cigara je mešanica različnih listov tobaka in ravno to ji daje največji čar².

2.2.6 Sestava tobačnega dima

Tobačni dim vsebuje več kot 4000 kemičnih sestavin, ki nastajajo pri izgorevanju tobaka. 95 % tobačnega dima sestavlja plinska komponenta, ostalo je mešanica trdnih in tekočih delcev. Tobačni dim vsebuje vsaj 250 strupenih kemičnih snovi in več kot 50 snovi je znanih kot kancerogenih (rakotvornih). Nekatere izmed kemičnih sestavin, ki jih najdemo v tobačnem dimu, so strupene kovine in strupeni plini (Vpliv kajenja tobaka na zdravje 2007).

Tabela 1: Kemični elementi in spojine v tobačnem dimu, 2006

Strupene kovine	Strupeni plini	Kancerogene kemične spojine
krom	amonijak	formaldehid
arzen	butan	benzen
svinec	cianovodik	polonij-210
kadmij	ogljikov monoksid	vinilklorid
	toluen	

Najbolj znane in nevarne sestavine tobačnega dima so: katran, ogljikov monoksid in nikotin.

2.2.6.1 Katran

Katran vsebuje številne snovi (policiklični aromatski ogljikovodiki, aromatični amini, nitrozamini), ki so kancerogene. S tobačnim dimom pride v dihala tudi katran, ki draži sluznico, vzdržuje njeno vzdraženost, povečuje izločanje sluzi. Kvari delovanje

² Dostopno na www.revijakapital.si.

migetalčnega epitelija dihalnih sluznic in povzroča kronični bronhitis, emfizem, raka na pljučih in podobno (Poglavje: Posledice kajenja)³.

2.2.6.2 Ogljikov monoksid

Zaradi nepopolnega izgorevanja tobaka nastaja ogljikov monoksid. Ta se zelo dobro veže na hemoglobin, ki prenaša kisik po krvnih žilah. Ker se ogljikov monoksid bolj veže na hemoglobin kot kisik, moti njegovo prenašanje in porabo v telesu⁴

2.2.6.3 Nikotin

Nikotin je droga, ki povzroča odvisnost⁵. V tobačnih izdelkih ga je dovolj, da povzroča in vzdržuje odvisnost tako odraslih in otrok. Nikotin v telesu povzroči takojšnjo odvisnost, ker povzroči sprostitvev adrenalina. Adrenalin stimulira telo in povzroči, da se hipoma sprostijo glukoza. Zviša se tudi krvni pritisk, frekvenca dihanja in srčni utrip. Tej stimulaciji sledi depresija in izčrpanost, zaradi katere si kadilec prižge novo cigareto.

2.2.7 Zgodovina tobaka in kajenje

Tobak izvira iz Južne Amerike. Kako je prišel v Evropo, ni povsem jasno. Nekateri viri navajajo, da so ga prinesli Kolumbovi spremljevalci, ki so videli kadeče Indijance (Rastline, 2002:325), drugi pravijo, da ga je leta 1560 kraljici Katarini Medičejski v Evropo prinesel Jean Nicot, francoski ambasador na Portugalskem. Ker je tobak postal hitro priljubljen, se ga je prijel vzdevek »sveta trava«. Ime »nikotin« pa naj bi izhajalo iz imena Nicot (J. Pečjak, D. Mohorko 1995:9). Tretja teorija govori o tem, da naj bi tobak v Evropo sicer prinesel Krištof Kolumb, Jean Nicot pa naj bi bil tisti, ki je iz tobaka prvi izločil nikotin (Tobak 2008). Najbolj sprejemljiva teorija je, da je tobak v Evropo vendarle prinesel Krištof Kolumb. V svoj ladijski dnevnik je (otok Gvanahani v bližini Kube, 15.10.1492) namreč zapisal, da je srečal rdečkožce, ki so imeli v rokah nekakšen ogenj in liste ter so skozi usta in nos puhali oblake dima (Fortič, 1986:6).

³ Glej Vpliv kajenja tobaka na zdravje 2007.

⁴ Glej Vpliv kajenja tobaka na zdravje 2007.

⁵ National Survey on Drug Use and Health 2008.

Z izrazom »tabaco« so najprej označevali pipe (cevi), ki so jih Indijanci uporabljali za kajenje. Severnoameriški Indijanci so kadili pipe, južnoameriški Indijanci pa so tobak tudi njuhali in žvečili. Tobak so uživali predvsem v kultne namene (Rastline, 2001:325).

Slika 2: Relief z Indijancem iz plemena Majeve, ki z dolgo cevko v ustih kadi⁶

V nekem mehiškem templju je ohranjen relief iz 6. ali 7. stoletja z Indijancem iz plemena Majeve, ki z dolgo cevko v ustih kadi⁶ (Fortič, 1986:6).

Semena in rastline je prvi prinesel v Španijo F. Hernández de Toledo, telesni zdravnik kralja Filipa II. Najprej so ga

gojili kot okrasno rastlino. Francoski poslanik na Portugalskem, Jean Nicot, je leta 1560 poslal semena v Pariz, kjer je njuhanje na dvoru prišlo v modo (Rastline, 2001:325).

2001:325).

Kajenje je bilo leta 1570 običajno pri nizozemskih mornarjih, leta 1586 pa so ga zaradi sira W. Raleigha spoznali tudi v Angliji. Med tridesetletno vojno so švedski vojaki razširili kajenje po Evropi. Sajenje in uživanje tobaka je bilo v mnogih deželah prepovedano, v turškem cesarstvu kaznovano celo s smrtjo (od Turškega cesarstva se je razširilo še na bližnji vzhod in po celotnem Balkanu, kjer so prvič začeli kaditi vodne pipe in cigarete). Eden glavnih nasprotnikov kajenja je bil tudi angleški kralj James I., ki je kajenje opisal kot: »Za oči nagnusna navada, ki je zoprna za nos, škoduje možganom in je nevarna za pljuča.« Dejal je, da lahko črn, smrdeč dim primerjamo s sajami na dnu pekla.

Kajenje pip, njuhanje in žvečenje tobaka se je v 18 stol. kljub temu razširilo oblasti pa niso znale ukrepati. Njihova dolžnost je bila opozarjati na nevarnost kajenja, po drugi strani pa so prav zaradi tobačne industrije imele velike koristi. Tudi mnogi zdravniki so hvalili in uporabljali tobak zoper različne bolezni. Tobakovo zelišče so imeli za »Herbo panacejo«, torej za rastlino, ki zdravi vse bolezni (Fortič, 1986:6-8).

K hitri širitvi kajenja je seveda prispevala iznajdba cigarete v 17. in 18. stoletju. Na Slovenskem pa se ta razvada najbolj razpasla med prvo svetovno vojno, ko je avstro-ogrsko vlada pošiljala svojim vojakom celo na bojišča zavojčke cigaret).

V tridesetih letih 20. stoletja so se z nastankom filmske industrije pojavile prve reklame, ki so začele prikazovati tobak kot vir sofisticiranega užitka, povezanega z romantiko in seksualnostjo (Pečjak in Mohorko, 1995:9).

⁶ To prikazuje slika 2.

Michel de Pracontal (1999:168-170) ugotavlja, da so najboljša ciljna skupina reklamiranja prav mladi, tobačna industrija se je zato usmerila k njim.

Leta 1950 so nastale prve raziskave o tobaku. Deset let kasneje je ameriški kirurški oddelek izdal prvo poročilo o tem, da kajenje verjetno škoduje zdravju. Šele 17 let kasneje je zdravniški koncili odločil, da mora biti na vsaki škatlici opozorilo o škodljivosti kajenja. Leta 1970 so v ZDA prepovedali oglaševanje cigaret (Pečjak in Mohorko, 1995:9).

2.3 RAZŠIRJENOST IN POSLEDICE KAJENJA

Kot smo omenili že v poglavju o zgodovini tobaka in kajenja, se je pri Slovencih najbolj razširilo med prvo svetovno vojno. Kakšno pa je današnje stanje in kakšne so posledice kajenja?

2.3.1 Razširjenost kajenja

V Sloveniji dnevno kadi kar 27,6 % v raziskavo vključenih dijakov/dijakinj, od teh jih je 11 % začelo kaditi pri dvanajstih letih starosti ali prej. Tako poroča evropska raziskava o razširjenosti alkohola in preostalih drog med šolsko mladino v Sloveniji 2003 (2005:37). Leta 1990 je redno kadilo 22 % anketiranih srednješolcev (Inštitut za varovanje zdravja RS, 1995:122).

O razširjenosti kajenja med odraslimi pa govori raziskava Centra za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij, opravljena leta 2001 (UKC 2001). Rezultati kažejo, da je leta 2001 kadilo 25,3 % odraslih anketirancev. Raziskava tudi odkriva, da se s starostjo (nad 60 let) odstotek kadilcev zmanjšuje. Zmanjšanje pa so zabeležili tudi po sprejetju »Zakona o omejevanju uporabe tobačnih izdelkov« (november, 1996).

Če upoštevamo dejstvo, da več kot četrtnina mladih kadi, lahko predvidevamo, da se bo obisk te starostne skupine v gostinskih obratih, namenjenim mladim, zmanjšal.

2.3.2 Pasivno kajenje

Pasivno kajenje je vdihovanje dima, ki nastane pri kajenju. V tej mešanici plinov so številne kancerogene snovi. Vsak vdih je sestavljen iz več kot 4 000 različnih substanc. Plinska stopnja – hlapi – vsebuje zlasti ogljikov dioksid in monoksid, mravljinčno kislino, amonijak, benzen, formaldehid itd. Nikotin je prisoten v obliki hlapov in trdih delcev. Stopnja s trdimi delci vsebuje še druge alkaloidne snovi, imenovane katrani (Pracontal, 1999:89-90).

Ko govorimo o posledicah kajenja, je treba omeniti tudi pasivno kajenje. Gre za negativne posledice, ki jih kajenje povzroči ljudem, ki so izpostavljeni cigaretnemu dimu, sami pa ne kadijo. Vendar je verjetnost, da bodo zboleli za pljučnim rakom,

dvajsetkrat manjša (Kastelic in Mikulan, 1999:108-109). V EU tako zaradi pasivnega kajenja umre več kot 19 000 nekadilcev na leto. 10-krat več ljudi pa zaradi pasivnega kajenja umre doma, saj lahko kajenje na delovnih mestih z različnimi ukrepi omejimo, česar v domačem okolju ne moremo storiti (Za življenje brez tobaka, 2007)⁷.

Vplivom pasivnega kajenja so še posebej izpostavljeni otroci, javni uslužbenci, gostinski in turistični delavci.

2.3.3 Posledice kajenja

Evropska komisija (2007) poroča, da zaradi kajenja v EU umre na leto 650 000 ljudi, preko 13 milijonov pa jih trpi zaradi kroničnih bolezni, ki so posledica kajenja. Milijon ljudem pa se bolezensko stanje poslabša prav zaradi pasivnega vdihovanja cigaretnega dima. Znano je, da bo kajenje ubilo polovico kadilcev, tistim pa, ki umrejo v srednjih letih, se bo življenje skrajšalo za približno 22 let. Poleg hitre smrti bodo trpeli tudi zaradi slabega zdravja.

V Sloveniji je kajenje (kot vzrok smrti) navedeno na drugem mestu, takoj za boleznimi srca in ožilja.

Strokovnjaki opozarjajo na povezavo med kajenjem in revščino, kar še dodatno pogloblja prepad med zdravstvenimi neenakostmi v EU (European Commission 2007).

2.3.3.1 Posledice za zdravje prebivalcev

Kajenje povzroča kratkoročne in dolgoročne posledice.

Kratkoročne posledice so:

- slabost,
- pospešen srčni utrip (privede do hitrejših reakcij, vendar je ta učinek kratkotrajen, potem pa je kadilec utrujen in čuti potrebo po novi cigareti – zato lahko govorimo o zasvojenosti),
- kašelj,
- zmanjšanje kapacitete pljuč,

⁷ Dostopno na <http://sl.help-eu.com>.

- zmanjšanje zmožnosti za športne dejavnosti,
- zmanjšana možnost za učinkovito porabo vitamina C,
- obolenja v ustni votlini (rdeče in vnete dlesni ter izpadanje zob).

Dolgoročne posledice kajenja (slike 3-6) so:

- srčni infarkt,
- rak ustne votline, ustnic in grla,
- rak sečnega mehurja, prostate in ledvic,
- impotenca,
- čir na želodcu,
- pljučni rak,
- kronična obstruktivna pljučna bolezen (KOPB).

Srčni infarkt

Kajenje pospešuje nastajanje arteoskleroze in z njo povezanih bolezni. Najpogostejša sta srčni infarkt in možganska kap. Pri kadilcih je možnost smrti zaradi možganske kapi dvakrat večja kot pri nekadilcih, pri ženskah, ki kadijo in jemljejo kontracepcijske tablete, pa je tveganje za srčni infarkt 20-krat večje kot pri nekadilkah (Povh in Dojnik, 2005:10).

Pljučni rak

Prepoved kajenja v javnih prostorih zmanjšuje pljučnega raka za 8 %, astmo in kronični bronhitis pa za 30 % (European Commission, 2007)⁸.

Kronična obstruktivna pljučna bolezen

Gre za počasi napredujoče bolezensko stanje z difuznim zoženjem dihalnih poti. Bolezen obsega **kronični bronhitis** in **pljučni emfizem**. Najpomembnejši dejavniki tveganja so: kajenje, velika izpostavljenost prahu in kemikalijam (hlapi, dražljivci, dim) na delovnem mestu in onesnažen zrak. Ob predolgi intenzivni izpostavljenosti

⁸ Dostopno na <http://sl.help-eu.com>.

kemikalijam se razvije KOPB neodvisno od kajenja, vendar pa sočasno kajenje tveganje še poveča. Najbolj znan genetski dejavnik ogrožanja je redko dedno pomanjkanje alfa 1-antitripsina. Prezgoden in pospešen razvoj emfizema in upad pljučne funkcije se pojavljata pri številnih kadilcih in nekadilcih s hudim pomanjkanjem tega encima, čeprav kajenje nevarnost bistveno poveča.

Najpogostejši bolezenski znak pri KOPB je kratka sapa (dispneja, naduha) med telesnim naporom, kar zmanjša bolnikovo zmožnost za vsakodnevna opravila in njegovo kakovost življenja. Ob tem se pojavlja še jutranji kašelj z izkašljevanjem sluzi. Kašelj je praviloma blag, zato ga obravnavajo kot "normalen" kadilski kašelj, čeprav v resnici ni tako. Kasneje lahko opazimo otekle spodnje ude ter pomodrelo kožo.

Ker je kajenje cigaret najpomembnejši vzrok KOPB, je glavni ukrep zdravljenja opustitev kajenja. Opustiti kajenje v obdobju, ko je pretok zraka oviran blago ali zmerno, upočasni razvoj težkega dihanja. Bolnik pa se mora izogibati tudi drugim dražečim snovem v zraku (Koren, 2005).

Razvoj bolezni lahko preprečujemo tako, da se v času večjega onesnaženja zadržujemo v prostorih, kjer se zrak ne meša tako hitro, suh zrak pa vlažimo z razpršilcem.

Slika 3: Kajenje povzroča smrt zaradi pljučnega raka

Slika 4: Kajenje lahko povzroči počasno in boleče umiranje

Slika 5: Kajenje povzroča staranje kože

Slika 6: Kajenje lahko zmanjša pretok krvi in povzroči impotenco

Posledice kajenja med nosečnostjo so izrazito negativne:

- zmanjšana otrokova porodna teža in zapleti ob porodu,
- pogostejše okužbe in alergije,
- večja možnost za razvoj astme,
- 4–5-kratna možnost povečanja tveganja za razvoj hiperaktivnosti (Kastelic in Mikulan, 1999:109).

Povh in Dojnik poročata tudi o vplivu kajenja na splošen videz (2005:10):

- hitrejše staranje kože (pogosto ima kadilec pri 40-ih letih tako zgubano kožo kot nekadilec pri 60-ih letih),
- koža je tanjša in slabše prekrvavljena,
- zobje se obarvajo rumenkasto,
- rumenkasto se obarvajo tudi nohti in koža na rokah,

Abstinenčni sindrom

Abstinenčni sindrom je najmočneje izražen v prvih 24-ih urah od začetka kajenja in postopoma blede od deset dni do nekaj tednov. Pojavi se nekaj ur po zadnji dozi nikotina in se kaže kot želja po kajenju, vzdražljivost, jeza, vznemirjenost. Možne so tudi težave pri koncentriranju, zmanjšana sposobnost razmišljanja, spremembe apetita. Pojavijo se lahko glavoboli, nespečnost, poruši se ritem spanja, po nekaj dnevih ali tednih pa poraste tudi telesna teža (Kastelic in Mikulan, 1999:108-109).

Posledice kajenja za gospodarstvo

Leta 1996 je znašal izgubljeni dohodek države zaradi prezgodnje smrti kadilcev 306 milijonov dolarjev, stroški bolnišničnega zdravljenja so bili 22,5 milijona dolarjev, stroški odsotnosti z dela zaradi zdravstvenih težav pa 23 milijonov dolarjev (Večer, 2006).

Kakšno je gospodarsko breme za vseh 27 držav EU, še ni natančno ocenjeno, vsekakor pa breme za **gospodarstvo kot celoto** vključuje neposredne stroške, ki so povezani s povečanimi stroški za zdravstveno varstvo za tiste bolezni, ki so povezane s tobakom, ter posredne stroške, ki so povezani s slabšo produktivnostjo

kadilcev in žrtev pasivnega kajenja, izgubo davka na dohodek in prispevkov za socialno varstvo. Gospodarsko breme je visoko zlasti za **delodajalce** in vključuje slabšo produktivnost delavcev zaradi odmorov za kajenje in pogostejše odsotnosti zaradi bolezni. Prav tako ni zanemarljiva škoda zaradi požarov, ki jih povzroči kajenje, in dodatni stroški za čiščenje in preurejanje prostorov za kajenje (Komisija evropskih skupnosti, 2007:6).

2.4 UKREPI ZA ZMANJŠEVANJE RAZŠIRJENOSTI KAJENJA

Slika 4: Napis na zavojčku cigaret

Tobak je pridelek z največjimi subvencijami v EU. Te subvencije stanejo EU skoraj 100 milijonov € na leto, kar znaša 2,3 % proračuna skupne kmetijske politike. EU se je odločila, da bo leta 2010 te subvencije prenehala izplačevati. To je le eden izmed ukrepov EU za zmanjšanje kajenja. Poglejmo si glavne ukrepe za zmanjševanje uporabe tobačnih izdelkov.

Prepoved reklamiranja tobačnih izdelkov in prepoved sponzoriranja športnih, kulturnih in drugih dogodkov

Prepovedano je (neposredno in posredno) prikazovanje logotipov in drugih znakov za označevanje tobaka in tobačnih izdelkov na predmetih, ki niso tobačni izdelki. Prepovedano je oglaševanje tobačnih izdelkov, vključno s sponzoriranjem športnih, kulturnih in drugih javnih dogodkov. Prav tako je prepovedano oglaševanje izdelkov, ki ne sodijo med tobak, vendar s svojim videzom neposredno spodbujajo k potrošnji tobaka in tobačnih izdelkov.

Kljub temu pa je reklamiranje tobaka in tobačnih izdelkov dovoljeno v obliki in podobi zaščitne blagovne znamke ali logotipa na priboru za kajenje in na poslovnih prostorih tistih gospodarskih podjetij, ki se s proizvodnjo, distribucijo in prodajo tobačnih izdelkov ukvarjajo na debelo. Prav tako je reklamiranje dovoljeno na izveskih prodajaln tobačnih izdelkov in v njihovih prostorih.

Proizvajalci in trgovci na debelo lahko z enkratnimi akcijami v javnih občilih obveščajo potrošnike o novih tobačnih izdelkih (to so izdelki, ki imajo zmanjšano vrednost katrana in nikotina za 10 % ali več z ozirom na istovrstne izdelke, ki so že v prodaji in imajo najnižjo vrednost katrana in nikotina).

Prepoved oglaševanja in promocije zmanjša predvsem sprejemljivost kajenja, posebej med mladimi. Mladi, ki so izpostavljeni kadilskemu oglaševanju, so namreč za kajenje bolj dovzetni. Mnogo študij je pokazalo, da revije, ki oglašujejo cigarete, vplivajo na mladostnike (Gornik Krstič, 2005:7).

Popolne prepovedi kajenja lahko zmanjšajo porabo tobaka za okoli 7 % (Povh in Dojnik, 2005:4).

Nadzor nad sestavinami v tobačnih izdelkih in mehanizmi za preprečevanje tihotapljenja tobačnih izdelkov

Slovenija je 15. 3. 2005 postala članica Konvencije o nadzoru tobaka (FCTC= Framework Convention of Tobacco Control), listino pa je podpisala že 23. 9. 2003. Gre za prvo mednarodno pogodbo o omejevanju tobaka in njegovem nadzoru, njen cilj pa je zaščititi sedanje in naslednje generacije pred uporabo tobaka in njegovim dimom, ki uničuje zdravje, povzroča negativne družbene, okoljevarstvene in ekonomske posledice. Preambula te konvencije govori o potrebi, da vsaka država podpisnica poudarja pravico do zaščite javnega zdravja pred škodljivim tobakom in njegovimi proizvajalci (Gornik Krstič, 2005:35-36).

Zdravstvena sporočila na tobačnih izdelkih

V skladu z Zakonom o omejevanju tobačnih izdelkov mora biti na vsaki škatli oz. drugi embalaži jasno navedeno, koliko katrana in nikotina vsebuje posamezna

cigareta. Prav tako mora biti na vsaki embalaži eno od opozoril, da kajenje škoduje zdravju⁹:

1. »Kadilci umirajo mlajši.«
2. »Kajenje maši žile in povzroči srčni infarkt in možgansko kap.«
3. »Kajenje povzroči smrt zaradi pljučnega raka.«
4. »Kajenje med nosečnostjo škoduje vašemu otroku.«
5. »Varujte otroke pred vdihavanjem vašega cigaretne dima.«
6. »Vaš zdravnik ali farmacevt vam lahko pomaga opustiti kajenje.«
7. »Kajenje povzroča hudo zasvojenost, zato ne začnite kaditi.«
8. »Opustitev kajenja zmanjša tveganje za smrt zaradi bolezni srca in pljuč.«
9. »Kajenje lahko povzroči počasno in boleče umiranje.«
10. »Poiščite pomoč pri opuščanju kajenja: posvetujte se z zdravnikom.«
11. »Kajenje lahko zmanjša pretok krvi in povzroči impotenco.«
12. »Kajenje povzroča staranje kože.«
13. »Kajenje lahko škoduje spermi in zmanjša plodnost.«
14. »Cigaretetni dim vsebuje benzen, nitrosamine, formaldehid in vodikov cianid.«

Nujno pa mora biti dodan napis: »Kajenje ubija. Opustite kajenje: tel. št. xxxxxxxxxxx.«, »Kajenje resno škoduje vam in ljudem okoli vas. Opustite kajenje: tel. št. xxxxxxxxxxx.«.

Kot poroča Alenka Gornik Krstič (2005:45), je bila opravljena raziskava o tem, kako protikadilski oglasi na škatlicah cigaret vplivajo na uporabnike. Ugotovili so, da protikadilski oglasi ne vplivajo na kadilce. Take oglase preprosto prezrejo in jim ne posvečajo večje pozornosti. Kupci cigaret navajajo, da so jih na začetku napisu celo motili. Le redki so se zamislili nad sporočili in opustili ali vsaj poskusili opustiti kajenje. Še bolj porazen učinek so imeli oglasi na mladostnike. Ti so prav zaradi sporočil še z večjim užitkom kupovali cigarete in celo zbirali škatlice z različnimi sporočili.

Kljub vsemu pa so ugotovili, da oglasi bolj vplivajo na ženske in da so bili kadilci vendarle bolj občutljivi na oglase, ki so se nanašali na zdravje. Oglasi so imeli večjo

⁹ Opozorila se morajo menjavati, in sicer tako, da se vsako opozorilo pojavi na enaki količini proizvedenih oz. prodajanih tobačnih izdelkov v tekočem letu.

moč na začetku kot kasneje, zato priporočajo, da bi se vsebina napisov periodično menjavala.

Enotno obdavčevanje in povečanje cen

Slovenija konstantno povečuje cene tobačnih izdelkov z zviševanjem DDV tobačnih izdelkov. Tako skuša pokriti stroške odvajanja in zdravljenja posledic kajenja. Nekatere kadilce (predvsem tiste iz nižjega socialnega sloja, kjer je tudi največ kadilcev) pa visoke cene nagovarjajo, naj s kajenjem prenehajo. Vesna Kerstin Petrič, ki v zdravstvenem ministrstvu vodi sektor zdravja, se strinja, da je zviševanje cen dober način odvratanja kadilcev od kajenja, če ne celo najboljši. Poudarja pa, da bi pretirano zviševanje cen tobačnih izdelkov lahko imelo nasproten učinek, spodbudilo bi namreč nastanek t.i. črnega trga. V Kanadi npr. so po podražitvi tobačnih izdelkov zaznali ogromen padec števila kadilcev, po pocenitvi pa se je število tistih, ki kadijo, takoj povišalo (Večer, 2006).

EU poziva države članice, naj z vzdrževanjem nizkih davčnih stopenj prenehajo spodbujati nakup tobačnih izdelkov (K Evropi brez tobačnega dima, 2007). Po podatkih Evropske komisije v državah z višjimi prihodki povečanje cene za 10 % pomeni zmanjšanje porabe cigaret za 4 % (Inštitut za varovanje zdravja RS, Sporočilo za javnost 2007)¹⁰.

Prepoved prodaje tobačnih izdelkov mladoletnim osebam

S sprejetjem Zakona o omejevanju tobačnih izdelkov (ZOUTI) se je doba, do katere lahko osebam prodajamo tobačne izdelke, postavila na 15 let, nedavno sprejeta dopolnila pa to dobo postavljajo na 18 let.

¹⁰ Dostopno na <http://www.sigov.si/ivz/aktualno>.

Omejevanje proste prodaje tobačnih izdelkov

Tobačnih izdelkov ne smejo prodajati osebe, mlajše od 18 let, prav tako pa je prepovedana tudi prodaja tobačnih izdelkov v avtomatih. Tobačni izdelki ne smejo biti dosegljivi na policah samopostrežnih prodajaln, prav tako pa je prepovedana prodaja tobačnih izdelkov na daljavo (preko svetovnega spleta) osebam, mlajšim od 18 let. Prepovedano je tudi brezplačno razdeljevanje tobačnih izdelkov na javnih mestih, posebej tam, kjer se zadržujejo mladoletne osebe.

Prepoved kajenja na delovnih in javnih mestih

Kajenje ne ogroža samo kadilcev, pač pa tudi tiste, ki se zadržujejo v zakajenih prostorih. Poleg tega ima vsakdo pravico delati in živeti v čistem okolju. Vsakdo se ima tudi pravico pritožiti delodajalcu in zahtevati, da mu omogoči čisto okolje.

Slovenska zakonodaja (ZOUTI) zato prepoveduje kajenje v vseh javnih prostorih.

Zagotavljanje programov za spodbujanje prenehanja kajenja in osveščanje o nevarnostih kajenja

EU je sprožila 72 milijonov evrov vredno protikadilsko akcijo »POMOČ – za življenje brez tobaka). V prvi vrsti je namenjena mladim (od 15–18 let) in mlajšim odraslim (do 30 let). Gre za drugo največjo protikadilsko akcijo, ki jo komisija vodi. Akcija se imenuje: »Naj ti ne bo nerodno reči ne!« Potekala je med letoma 2002 in 2004 in je zajela več kot milijardo mladih po vsej Evropi. Akcija POMOČ je sestavljena iz potujočega dela akcije in odnosov z javnostjo. Sodelujejo pa tudi oglaševalske akcije in spletne strani, ki ponujajo pomoč pri opustitvi kajenja. Evropski tobačni medijski observatorij bo natančno zbiral in analiziral protikadilska sporočila v evropskih medijih (IP/05/225, 2005:1-2).

Potrebno je poudariti, da je zaradi kampanje proti pasivnemu kajenju prenehalo kaditi kar 500 000 ljudi v enem letu (Za življenje brez tobaka, 2007).

Poseben program je leta 2000 začel izvajati tudi Inštitut za varovanje zdravja s sodelovanjem Društva pljučnih bolnikov. Program nosi naslov »Spodbujajmo nekajenje«, njegov cilj pa je vplivati na oblikovanje pozitivnega stališča do nekajenja, podpreti pozitivno samopodobo nekadilca, opozoriti na kritične trenutke pri odločanju

za kajenje ter mlade naučiti ustreznega odzivanja na pritiske okolice, predvsem vrstnikov. Program je namenjen predvsem mladim, izvajajo ga po osnovnih šolah širom po Sloveniji (Inštitut za varovanje zdravja 2007) ¹¹.

Tudi projekt »Proste roke – čista pljuča« je namenjen mladim, starim od 15–19 let. Izvaja se na srednjih šolah, kjer mladostnike učijo številne, za življenje pomembne socialne veščine, pokažejo jim možnosti za zdrav način preživljanja prostega časa, premagovanja stresa in reševanja stisk. Predstavijo tudi pozitivne posledice prenehanja kajenja in še mnogo več. Program je zasnovan v obliki šest srečanj v skupinah, ki delujejo uro in pol. Prvič so ga izvedli na Srednji zdravstveni šoli v Ljubljani in ker je bil med dijaki sprejet z navdušenjem, so ga leta 2006 razširili po vsej Sloveniji.

Projekt »O₂ za vsakega« je mladinsko razvit in voden projekt, s katerim osveščajo mlade o posledicah aktivnega in pasivnega kajenja ter o nemoralnih prijemih tobačne industrije. Projekt okvirno zajema mlade (12–25 let). Ozavešča jih s filmskimi večeri na temo Tobačne zarote, z organizacijo okroglih miz na temo kajenja in protikadilskega zakona; s stojnicami, na katerih se meri vsebnost ogljikovega monoksida v izdihanem zraku.

S temi projekti želijo mlade opozoriti na posledice kajenja (aktivnega in pasivnega) in tako uresničevati zdrav način življenja (Študentska organizacija Univerze na Primorskem 2008 – O₂ za vsakega)¹².

¹¹ Dostopno na <http://www.ivz.si>.

¹² Na http://soup.si/resorji/sociala/projekti/o2_za_vsakega

2.5 ZASVOJENOST

Kot lahko preberemo, je zasvojenost stanje zasvojenega človeka: alkohol, kajenje povzročata zasvojenost; zdraviti se zaradi zasvojenosti; zasvojenost z mamili/ psihična zasvojenost, pri kateri se zasvojenec vrača k uživanju kake snovi zaradi spomina na njen ugodni učinek; telesna zasvojenost, pri kateri se ob prekinitvi pojavijo abstinenčne težave (SSKJ).

Sicer pa je pri psihični zasvojenosti potrebno poudariti še, da se uživalci pogosto zavedajo negativnih posledic uživanja določene droge, vendar z jemanjem ne morejo prenehati, ker bi sicer doživeli abstinenčno krizo (Rozman, 1998:32). Pogosto pa jih prav kriza, ko prenehajo z uživanjem, zopet pripelje do ponovnega jemanja drog.

Kadar govorimo o drogah, je treba ločiti zmerno uživanje, zlorabo droge in odvisnost. **Zmerno uživanje** pomeni, da nekdo sicer uživa drogo, npr. vzame pomirjevalne tablete na zdravniški recept ali za žejo popije kozarec piva, toda droga ne zmoti funkcioniranja organizma niti duševnega delovanja. O **zlorabi droge** govorimo takrat, ko so zaradi zaužite droge začasno motene duševne funkcije in delovanje organizma (pijanost na zabavi; zaužitje ekstazija na rejvu). **Motnja odvisnosti** pa pomeni, da se posameznik ne more odreči »zadetosti«, po drogi neustavljivo hrepeni, količino droge mora za doseganje zaželenega učinka nenehno povečevati (zvišuje se toleranca do droge, ob odtegnitvi ali prenehanju uživanja droge pa se pojavijo abstinenčne (odtegnitvene) težave (Kompore, 2005:302).

Na spletnem portalu za mlade¹³ sem postavil nekaj vprašanj. Z veseljem mi je nanje odgovorila Nuša Konec Juričič, dr.med., specialistka socialne medicine.

Ali gre tudi pri kajenju za zasvojenost, ki ji lahko določimo 6 faz (faza eksperimentiranja, faza socialne rabe, faza instrumentalne rabe, habitualna faza, kompulzivna faza, odvisnost)? Kako se zasvojenost s kajenjem razlikuje od ostalih vrst zasvojenosti?

¹³ Dostopno na <http://www.tosemjaz.net>.

Tudi pri kajenju gre za enake faze prehodov od eksperimentiranja do zasvojenosti. Močan faktor predstavlja okolje, njegova sporočila glede kajenja.

Razlika od drugih oblik zasvojenosti oz. drog je predvsem ta, da nikotin ne povzroča tako dramatičnih psiholoških učinkov kot druge droge. Sprva so učinki celo negativni, s ponavljanjem kajenja pa se učinki lahko primerjajo s tistimi pri kokainu. Razen tega do cigaret zlahka pridemo, saj so v prosti prodaji. Ne bojimo se jih zelo, saj načeloma pri kajenju nikotina ne pride do predoziranja. Kajenje ima številne negativne učinke na zdravje, ki se vidijo šele kasneje (rak, težave z ožiljem in srcem) in številne trenutne, ki jih kadilec preprosto spregleda (neprijeten vonj obleke, kože, prostorov, zadah, spremembe na zobovju, koži, kašelj, poslabšanje težav z dihalni ...).

Je vsak kadilec tudi zasvojen?

Vsak, ki kdaj pokadi kakšno cigareto, še ni zasvojen. O zasvojenosti govorimo, ko človek, ki kadi, zaradi prenehanja kajenja doživlja abstinenčne znake, ki se kažejo z močno željo po kajenju, je vzdražljiv, vznemirjen, doživlja spremembe apetita, ne more se koncentrirati, pojavi se glavobol, nespečnost ...

Znaki abstinenčne krize se po navadi pojavijo nekaj ur po zadnji dozi nikotina.

Lahko kajenje vodi v propad?

Kajenje lahko dolgoročno zelo okvari zdravje posameznika in tako pripelje do njegovega propada.

Če seštejemo število pokajenih škatel na letni ravni in ga pomnožimo s ceno cigaret, hitro vidimo, da predstavljajo cigarete rednemu kadilcu pomemben letni strošek. Investicija tega denarja v kaj drugega je za kadilca včasih močan motiv za prenehanje kajenja.

Ali lahko razvoju odvisnosti od kajenja botruje dedna nagnjenost ali odraščanje v disfunkcionalni družini?

Socialni vidik, torej družba kadilcev in druge okoliščine, ki kajenje spodbujajo, so najmočnejši faktorji za začetek kajenja, pospešujejo pa ga tudi različni psihološki vzroki in nezadovoljene potrebe posameznika, ki jih trenutno, a navidezno "gasi" s cigareto. O dednosti ne vemo zadosti, a ni izključena.

O stvareh, ki mlade navajajo k kajenju, pa v svoji magistrski nalogi piše Alenka Gornik Krstič (2005:35). Takole pravi: »Demografske analize so pokazale velik vpliv družbe, v kateri biva mladostnik. Sem štejemo razne skupine, katerih član je mladoletnik. Velik vpliv imajo tudi njihovi idoli, kot so razni slavni igralci, pevci, fotomodeli in športniki, ki se pojavljajo na oglasih za cigarete. Tobačni oglasi imajo tako neposreden kot tudi posreden vpliv na kadilsko vedenje mladostnikov. S privlačnimi oglasi, ki prikazujejo znamke cigaret, neposredno vplivajo na mlade, saj jih obveščajo, da cigarete obstajajo in da si nekaj posebnega, če kadiš. Dodatno jih vzpodbujajo še oglasi, ki prikazujejo znane osebe. Po drugi strani pa ti oglasi spodbujajo mlade, ki že kadijo, da v svoji družbi delujejo, kot da so nekaj več in tako posredno sporočajo svojim prijateljem, znancem, da je kajenje nekaj privlačnega, nekaj posebnega.«

2.6 PROTIKADILSKI ZAKON

Prvi zakon, ki je začel z omejevanjem kajenja, je bil sprejet leta 1996 (v Uradnem listu objavljen pod št. 57-3318/1996). V njem je določena najvišja dovoljena vsebnost katrana, ki mora biti primerno označena, obvezno je tudi opozorilo o škodljivosti kajenja, pojavijo se prve omejitve glede reklamiranja tobačnih izdelkov in prodaje.

Kajenje je prepovedano v prostorih državnih organov, ki so namenjeni stikom s strankami, prav tako pa je prepovedano kajenje v slaščičarnah in mlečnih restavracijah. Delno je prepovedano kajenje v gostinskih obratih, kjer strežejo hrano. Prostor, v katerem je kajenje dovoljeno, mora biti ločen od prostora, ki je namenjen nekadilcem. Prostor mora biti primerno označen. Prav tako ima, po 18. členu zakona,

vsak zaposleni pravico zahtevati od delodajalca, da mu omogoči opravljanje dela v prostorih, kjer zrak ni onesnažen.

Po sprejetju tega zakona smo zabeležili padec števila kadilcev v Sloveniji.

Zakon, ki je za gostinstvo najpomembnejši (saj popolnoma prepoveduje kajenje v zaprtih, javnih prostorih¹⁴) in je dvignil ogromno prahu, pa je Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o omejevanju uporabe tobačnih izdelkov (ZOUTI), v Uradnem listu objavljen pod št. 543-03/92-3/40.

Podoben zakon so v EU uvedle že mnoge države. Prva je bila Irska, naslednja Škotska, Velika Britanija, Wales, Severna Irska, Italija, Malta, Švedska, Finska, Estonija, Islandija, Litva, Norveška in Belgija. Od februarja 2008 bo prepoved veljala tudi v Franciji, od julija 2008 pa še na Nizozemskem (Inštitut za varovanje zdravja, 2007).

Kajenje v lokalih so prepovedali v osmih nemških zveznih deželah, med njimi v Berlinu, tako da so zdaj kadilski užitki v lokalih prepovedani že v enajstih deželah, preostalih pet pa bo tak ukrep sprejelo do poletja. Ker kar tretjina Nemcev kadi, so se oblasti odločile, da bodo kršilce zakona začele resneje preganjati šele po šestih mesecih.

2.6.1 ODZIVI NA PROTIKADILSKI ZAKON

Cilj zakona je (po mnenju Andreja Bručana, ministra za zdravje) popolna zaščita zaposlenih pred izpostavljenostjo za zdravje škodljivim vplivom tobačnega dima v delovnih prostorih ter zmanjšanje dostopnosti do tobačnih izdelkov mladoletnim osebam. Dolgoročni cilj pa je zmanjšanje povpraševanja po tobačnih izdelkih, zmanjšanje prevalence kajenja med mladimi in odraslimi ter povečano opuščanje kajenja (Ministrstvo za zdravje, 2008)¹⁵. Na očitke poslanske skupine Slovenske nacionalne stranke o ustavnosti zakona pa minister odgovarja, da ima vsakdo pravico vložiti pobudo za ustavno presojo. Sicer pa po njihovem mnenju zakon ni v nasprotju z ustavo, saj ne omejuje svobode posameznika. Kadilec ima pravico do

¹⁴ Javni prostori so prostori namenjeni dejavnostim na področju zdravstva, otroškega varstva, vzgoje in izobraževanja, socialnega varstva, prometa, javnega prevoza, trgovine, gostinstva in turizma, športa in rekreacije ter kulture.

¹⁵ Dostopno na <http://www.mz.gov.si/>.

kajenja in tega zakon ne prepoveduje: »Z zakonom bomo zaščitili pred tobačnim dimom predvsem nekadilce, kadilci pa bodo lahko še naprej kadili, vendar upoštevajoč tudi pravice kadilcev.« Na spletni strani kampanje EU proti diskriminaciji pa na vprašanje, zakaj kadilcev ne moremo uvrstiti med diskriminirane skupine, odgovarjajo, da se za kajenje lahko odloči vsak sam ali pa z njim tudi preneha ¹⁶.

Slovenska javnost se je tako razdelila na dva dela: na tiste, ki zakon podpirajo, in tiste, ki so odločno proti njemu. Zanimivo, prav gostinci, ki jih hoče zakon zaščititi v prvi vrsti, so se postavili proti. Združenje ponudnikov gostinskih storitev namreč ugotavlja strm padec števila gostov v gostinskih obratih. Kot navajajo v Delu, naj bi eni tretjini gostinskih obratov, predvsem tistim, ki ponujajo samo pijačo, promet upadel za 31–50 %, slabi tretjini 11–30 %. Vsakemu šestemu gostincu, ki opaža upad prometa, pa se je le-ta več kot prepolovil (STA, 2007)¹⁷.

Zaradi tega se je okoli 500 gostinskih obratov po vsej Sloveniji priključilo akciji Kadilo se bo. Z njo so želeli opozoriti na upad prometa in na stiske, ki jih doživljajo. Med akcijo niso prižgali cigaret, pač pa dišeče palčke, s čimer so hoteli na šaljiv način pokazati, kako počasi, a vztrajno izgoreva slovensko gostinstvo. Eden od lastnikov nekega ljubljanskega lokala je za novinarje povedal, da je situacija brezizhodna. Zmanjšal se jim je promet, poleg tega pa so natararice prehlajene.

Na Inštitutu za varovanje zdravja poročajo, da je zaskrbljenost zaradi upada prodaje, dobička in zaposlenosti v gostinsko storitvenem sektorju neutemeljena. »Rezultati raziskav in poročil, ki so osnovani na preverljivih in objektivnih podatkih, so dosledni in dolgoročno ne prikazujejo pomembnega učinka na ta sektor«.

Na Irskem je promet v barih upadal že leta 2001, in sicer okoli 4,2 % na leto. V letu uvedbe prepovedi je prodaja upadla za 4,4 %. Analitiki ocenjujejo, da je padec prodaje v barih posledica številnih dejavnikov: visoke cene, sprememba življenjskega stila, demografske spremembe. Podatki kažejo na padec zaposlenosti za 2,4 % (med letoma 2003 in 2004), torej pred uvedbo prepovedi. Ne glede na to je bilo število zaposlenih v gostinskem sektorju konec leta 2004, torej v letu prepovedi, višje za 0,6 % v primerjavi z letom 2002. V letu 2004 je Irsko obiskalo 3,2 % obiskovalcev več kot v letu 2003.

Tudi na raznih forumih so se odprle številne debate, v katerih ljudje izražajo nezadovoljstvo nad novim protikadilskim zakonom.

¹⁶ Dostopno na <http://www.stop-discrimination.info>.

¹⁷ Dostopno na <http://www.finance.si/193199>.

Jaz sicer ne kadim več veliko, ampak mi kljub temu ni všeč, da če si zaželim čika ob kavici, moram ven. Do sedaj je to še šlo, ampak folk – sedaj je zima! Kdo bo, ko bodo temperature blizu ledišča, zunaj kadil? Zdi se mi, da predlagatelji niso najbolj premislili, kaj bo zakon potegnil za sabo. Še ni en mesec nazaj, ko sem bil v Nemčiji, kjer se lahko kadi tudi v restavracijah tipa Burger King, v trgovskih centrih, skratka, vsepovsod in sprašujem se, zakaj je gor lahko tako, Slovenčki pa nepremišljeno lansiramo drugorazredne zakone in se tukaj začuda ne oklepamo germanskega hlapčevstva kot pri drugih stvareh. Ker je nova ministrica iz naših krajev, vsi, ki jo poznajo, vedo, da je strastna kadilka, so se gostinci tolažili, da bo skenslala ta zakon. Ker se to ni zgodilo, ima že marsikdo "privat" prosotore,¹⁸ kjer se lahko v miru kadi mimo zakona. Šefica lokala, kamor grem včasih na kavo, je izjavila, da če ne bodo spremenili zakona, bomo vsi začeli kaditi travo, ker je kazen baje dosti manjša kot za cigarete (Mavrični forum 2007)¹⁹.

Za časopis Mladina je podoben komentar napisala tudi mladinska pisateljica Desa Muck:

„Tako kot večina kadilcev mislim, da bi bilo treba uvesti gonjo tudi proti kakšnim drugim, zdravju škodljivim stvarjem. V velemestih je zrak tako onesnažen, da so dokazali, da tam nekadilec vdihne toliko svinjarije, kot bi na dan pokadil 50 cigaret. Kadilci smo se že dovolj zdisciplinirani. Že zdaj ne kadimo v prostorih, kjer to ni dovoljeno in takšni prostori so v večini. V bistvu me moti samo prepoved kajenja v lokalih, kjer človek ob kavi ali po dobrem obroku ne bo mogel v miru popušiti svojega čika, temveč bo moral prezebiti zunaj kot kak izmeček. To sem že doživela v tujini. Pa še nič manj nisem kadila zato, ker sem bila več zunaj kot notri in sploh kadilci kadimo več, kadar ne smemo, ker kadimo na zalogo, kadar lahko. Sicer pa, že zdaj nekadilski prostori v lokalih samevajo, medtem ko so kadilski nabito polni. Potem bodo samevali celi lokali. Kjer smo kadilci, se namreč vedno nekaj dogaja.“

Slika 5: Desa Muck

¹⁸ Mnogi gostinski obrati so prostor razdelili na dva dela. Enega so označili kot lokal, nad vrata drugega pa obesili napis »privat«, v njem so kadilci lahko kadili (nekateri so tam prijavi celozastavno bivališče). Neki iznajdljivi lastnik gostinskega lokala je izjavil: »Gostje si najprej naročijo kavico v moji gostilni, potem pa pridejo k meni domov na čik.« V konkretnem primeru inšpekcija ni ukrepala. Kasneje je ministrica za zdravje na svoji spletni strani (<http://www.mz.gov.si/si/splosno/novice/>) pojasnila, da je kajenje na takšnih mestih še vedno kaznivo, saj se uporabljajo za gostinske dejavnosti. Po ZOUTI-ju je javni prostor tudi prostor, namenjen gostinski in turistični dejavnosti.

¹⁹ Dostopno na <http://www.mavricni-forum.net>.

IZGNANI KADILCI

V bran kadilcem, ki v teh mrzlih dneh zmrzujejo pod plinskimi grelniki na gostilniških vrtovih, da lahko ob kavi ali čaju v miru pokadijo svojo cigareto, se je z literarnim delom postavila tudi znana pisateljica Svetlana Makarovič. Tik pred koncem leta je v mrzlem dnevu, ko je termometer pokazal kar nekaj stopinj pod ničlo, na vrtu ene izmed ljubljanskih kavarn predstavila svojo novo knjigo *Prekleti kadilci*, ki je izšla pri Založbi Sanje. Pisateljica, znana po tem, da je brez dlake na jeziku, je opozorila, da je znameniti tobačni zakon razdelil ljudi in kadilce pahnil med drhal, kamor po mnenju aktualne oblasti spada tudi homoseksualci, samske ženske, čefurji in še nekatere marginalne skupine. Z ostrimi bese-

dami je obsodila protikadilski zakon in med drugim opozorila na absurd, ko ne smejo kaditi niti gledališki ali filmski igralci, četudi scenarij to predvideva. Svetlani je na predstavitvi družbo delal njen igralski kolega Andrej Rozman Roza.

Slika 6: Svetlana Makarovič

Tudi znana pisateljica Svetlana Makarovič je v knjigi *Prekleti kadilci* pokazala nasprotovanje ZOUTI-ju (Kmečki glas, 2. 1. 2008).

V Mladini kritizirajo tudi napise na cigaretnih ovojih, saj pogosto ne držijo. Napis »Kajenje ubija« bi moral vsebovati še besedico »lahko« ali »morda«. »Kajenje **lahko** ubija« ali »Kajenje **lahko** škoduje spermi in povzroči impotenco« je po njihovem primernejši.

Navajajo primer **Kurta Vonnegut ml.**, ki je od dvanajstega leta pokadil po štiri zavojčke rdečih cigaret Pall mall brez filtra na dan. Tako je delal samomor na obroke, ki pa očitno ni uspel, zato je nameraval tožiti proizvajalca cigaret za milijardno dolarsko odškodnino, ker mu je na vsakem zavojčku lagal v obraz. Kurt Vonnegut ml. je umrl zaradi posledic padca, star 84 let (Mladina, 2007).

Poslanec Poslanske skupine LDS Aleš Gulič pa se je odločil, da bo pripravil spremembo zakona, v katerem bi se lastniki manjših lokalov lahko sami odločali, ali bo v njih dovoljeno kaditi ali ne, kajenje v večjih restavracijah pa bi ostalo prepovedano. Aleš Gulič prav tako meni, da bi kadilcem morali zagotoviti primeren prostor za kajenje, ki pa ne bi bil kadilnica, pač pa prostor, kamor bi lahko odnesli hrano in pijačo ter ob njej kulturno uživali cigareto. Neprimerno se mu zdi tudi kaznovanje, saj meni, da je potrebno kaznovati samo kadilce, če kadijo v prostorih,

kjer to ni dovoljeno, lastnike lokalov pa samo, če nimajo jasno označeno, ali je pri njih kajenje dovoljeno ali ne (Ljubljanske novice, 2007).

SNS je podoben predlog novele zakona že pred tem vložil v državni zbor. Odziv Inštituta za varovanje zdravja je naslednji:

»S tako spremembo zakon ne bi več dosegal svojega osnovnega cilja, to je enakovredne zaščite zdravja vseh izpostavljenih, torej tudi enakovredne zaščite zdravja vseh gostinskih delavcev ne. Za tako spremembo že sprejetega zakona po našem mnenju ni razlogov in je ne podpiramo, prav tako ne podpiramo predlogov, da se dovoli kajenje v igralnicah in med gledališkimi predstavami. Glede na izkušnje drugih držav, ki so podobne ukrepe že uvedle, menimo, da je odgovornost za kršitve prepovedi kajenja v obstoječem zakonu zastavljena ustrezno in da je ni treba spreminjati, prav tako ne minimalne starosti, ki je predpisana za prodajalce tobačnih izdelkov. Podpiramo pa uvedbo tobačnega evra za okrepitev že obstoječih preventivnih dejavnosti, vendar le kot del že uvedene zakonodaje, torej brez zgoraj omenjenih predlogov.«²⁰.

Čas bo pokazal, v katero smer se bo situacija obrnila in ali se bo zakon sploh obdržal. Na podlagi izkušenj drugih držav, ki so uvedle takšne in podobne zakone, pa tudi po podpori EU sklepamo, da se zakon ne bo bistveno spremenil.

²⁰ Dostopno na <http://www.ivz.si/aktualno>

3 EMPIRIČNI DEL RAZISKOVALNE NALOGE

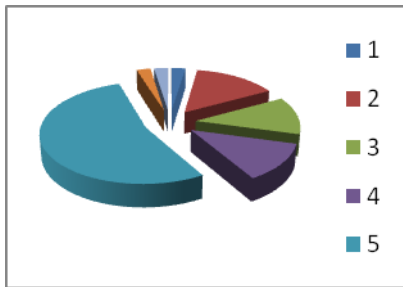
Empirični del raziskovalne naloge smo razdelili na dva dela. V prvem delu predstavljamo rezultate anketnih vprašalnikov, ki so se nanašali na gostince, v drugem pa rezultate anketnega vprašalnika, ki se je nanašal na posameznike, torej na naključne mimoidoče.

3.1 GOSTINCI

V raziskavi je sodelovalo 41 gostinskih podjetij, kar je približno 20 % podjetij, ki so imeli na dan 30. 6. 2007 registrirano gostinsko dejavnost (AJ PES, 2007). V Slovenskih Konjicah z okolico smo tako anketirali 12 lastnikov različnih gostinskih obratov, v Celju z okolico pa smo jih anketirali 31.

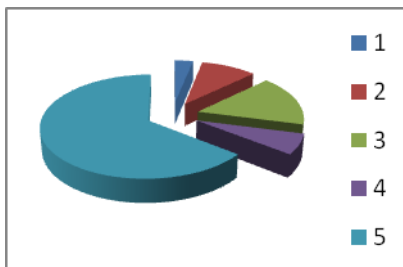
Pripravljenost za sodelovanje je bila velika, saj je sodelovanje zaradi pomanjkanja časa odklonil le en gostinski obrat, v nekem obratu pa niso želeli sodelovati, saj je imela natakarica, ki je bila takrat v službi, premalo izkušenj, da bi lahko podala ustrezne odgovore. Želeli smo, da bi naš anketni vprašalnik izpolnjevali predvsem vodje gostinskih obratov, vendar je bilo to mogoče samo v nekaj primerih. Po navadi so anketiranci sami izpolnjevali vprašalnike, samo v dveh primerih pa je reševanje potekalo tako, da smo mi spraševali, oni pa odgovarjali. Pri izpolnjevanju vseh vprašalnikov smo bili prisotni, tako da nepravilnih odgovorov ni bilo veliko, kljub temu pa nekateri niso znali (ali niso hoteli) odgovoriti na nekatera vprašanja (npr. na vprašanje o tem, koliko delavcev so morali odpustiti, za koliko se jim je zmanjšalo število gostov).

3.1.1 Vrsta gostinskega obrata

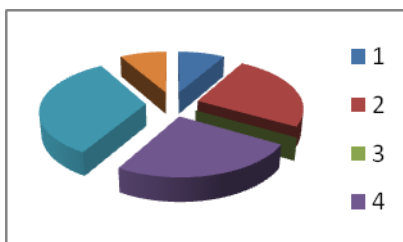
Graf 1: Vrsta gostinskega obrata - skupaj

V obeh krajih prevladujejo bari, zato jih bomo v nadaljevanju obravnavali s posebno pozornostjo. Barov (5) je bilo skupaj 55,81 %, gostiln (4) 13,95 %, okrepčevalnic (2) in kavarn (3) 11,63 %, restavracij (1) 4,65 % in nastanitvenih obratov (hotelov) 2,33 %.

Graf 2: Vrsta gostinskega obrata - Celje

V Celju pa je vrstni red naslednji: barov je bilo (5) oz. 64,52 %, okrepčevalnice (3) oz. 16,13 %, gostilni sta bili (2) oz. 9,68 %, kavarne (4) oz. 6,45 % in restavracija (1) oz. 3,23 %. Nastanitvenega obrata nismo anketirali.

Graf 3: Vrsta gostinskega obrata – Slov. Konjice

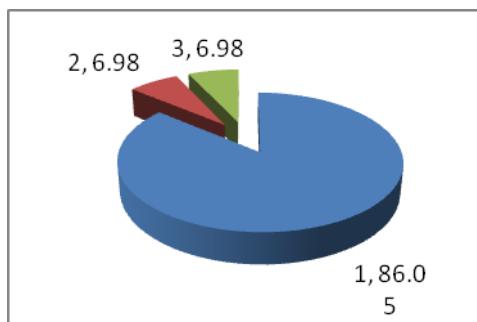
V Slovenskih Konjicah je največ barov (6), kar predstavlja 33,33 %, za njimi so sledile kavarne (2) in gostilne (4) s 25,00 % deležem, nato pa restavracije (1) in kavarne (6) s 8,33 % deležem in en nastanitveni obrat – hotel- (3) oz. 8,33 %.

3.1.2 Podpora ZOUTI-ju

Na vprašanje »Ali podpirate protikadilski zakon?« so bila v Slov. Konjicah mnenja simetrično razdvojena: 50 % vprašanih zakon podpira, 50 % jih zakon zavrača. V Celju zakon podpira manjšina (16,13 %), večina pa mu nasprotuje (83,87 %).

Če se osredotočimo samo na bare, kjer se največ kadi, je mnenje o zakonu tako v Slov. Konjicah, kakor tudi v Celju zelo podobno. V Celju zakona ne podpira 90 % lastnikov barov, v Slov. Konjicah pa 75%.

3.1.3 Zmanjšanje števila gostov v gostinskih obratih

Graf 4: Zmanjšanje števila gostov v gostinskih obratih

Na splošno se je število gostov v gostinskih obratih zmanjšalo. Tako navaja 86,05 % vseh lastnikov gostinskih lokalov, 6,98 % anketiranih trdi, da se število gostov ni zmanjšalo, 6,98 % pa je bilo neveljavnih odgovorov, saj so nekateri pri naslednjem vprašanju, s katerim sprašujemo, za koliko se je zmanjšalo število gostov, navedli število.

Zato sklepamo, da pri prvem vprašanju niso odgovarjali iskreno. Nekateri so dejali, da je o tem še prezgodaj soditi, vendar so število upada vseeno navedli. Takšne odgovore smo upoštevali kot neveljavne.

V barih v Slov. Konjicah se je št. gostov povsod zmanjšalo, v Celju pa le pri 90 % vprašanih.

Lastnike in šefe gostinskih lokalov smo poprosili še, da navedejo približen odstotek upada gostov.

Tabela 2: Približen odstotek upada gostov

KRAJ	SPLOŠNO				BAR			
	N	min (%)	max (%)	sredina (%)	N	min (%)	max (%)	sredina (%)
Slov. Konjice	10	10	60	31,50	4	10 (n=1)	60 (n=2)	45,00
Celje	28	15	80	43,21	17	10 (n=1)	80 (n=1)	45,29
skupno	38	10	80	37,36	21	10	80	45,24

3.1.4 Povečanje števila nekadilcev

Gostince smo povprašali, za koliko odstotkov se jim je povečalo število gostov, ki ne kadijo. Samo trije obrati (eden iz Slov. Konjic in dva iz Celja) so zabeležili povišanje. V Slov. Konjicah to predstavlja 8,3 %, v Celju pa 3,2 %. Neki gostinec odgovoril, da povečanja niso zabeležili, v nadaljevanju pa je vseeno navedel povišanje, ta odgovor smo šteli kot neveljaven.

Tabela 3: Povišanje števila gostov, ki ne kadijo

KRAJ	SPLOŠNO				BAR			
	N	min (%)	max (%)	sredina (%)	N	min (%)	max (%)	sredina (%)
Slov. Konjice	1	50	50	50	1	50	50	50,00
Celje	2	1	20	10,50	1	20	20	20,00
skupno	3	1	50	30,25	2	20	50	35,00

Tabela 3 kaže, za koliko odstotkov se je lokalom, ki so zabeležili povišanje, povečalo število gostov, ki ne kadijo. V povprečju se število giblje med 30 % in 35 %. Če pa rezultat primerjamo z vsemi gostinskimi lokali, tudi tistimi, ki povišanja niso zaznali, je odstotek zanemarljiv. Če bo ugotovitev potrdila tudi raziskava med mimoidočimi, bo naša druga hipoteza zavrnjena.

Omeniti je potrebno tudi, da osebje v gostinskih obratih zelo težko preceni, kdo od gostov je kadilec.

3.1.5 Kršitve

50 % gostinskih obratov v Slov. Konjicah z okolico je zabeležilo kršitev, v Celju z okolico pa samo 19,35 %. Če upoštevamo strukturo in gostoto naseljenosti, lahko sklepamo, da so bili pri tem vprašanju bolj iskreni anketiranci iz Slov. Konjic. To hipotezo podpira tudi izjava neke celjske gostinke, ki je zatrdila, da so se in se še kršitve povsod dogajajo, vendar gostinci tega nočejo priznati.

Povprašali smo tudi po številu kršitev, vendar je mnogo gostincev (zlasti iz Slov. Konjic) napisalo »veliko«. Drugače pa število ne presega štirih kršitev.

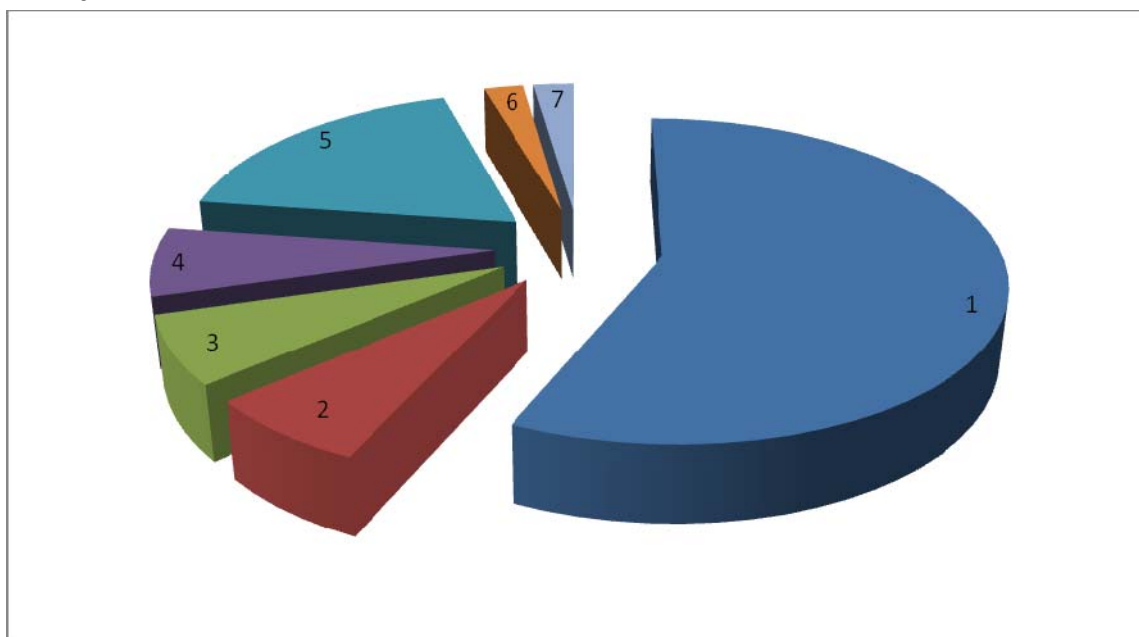
Ko smo spraševali o ukrepih, so vsi dejali, da je bilo opozorilo o prepovedi dovolj, ostrejši ukrepi, na primer klicanje policije, niso bili potrebni.

3.1.6 Kadilnice

Samo dva (4,65 %) lokala nameravata postaviti kadilnico, ostali tega ne nameravajo storiti, en gostinec pa je odgovoril, da jim v ta namen služi terasa.

3.1.7 Ukrepi

Veliko začudenja pa je sprožilo vprašanje »Ali ste uvedli kakšne, preventivne ukrepe, da se število obiskov v vašem gostinskem obratu po sprejemu Protikadilskega zakona ne bi zmanjšalo?«

Graf 5: Ukrepi za preprečitev upada gostov

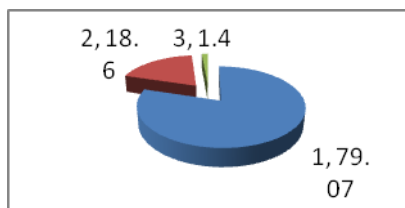
Možni odgovori:

		%
a) Ne;	(1)	58,14

b)	Da, razširili smo ponudbo hrane in pijače;	(2)	6,98
c)	Da, ambient našega gostinskega lokala smo posodobili;	(3)	6,98
d)	Da, znižali smo cene naših storitev;	(4)	6,98
e)	Da, podaljšali smo odpiralni čas;	(7)	2,33
f)	Da, uvedli smo nove storitve;	(6)	2,33
g)	Drugo.	(5)	18,60

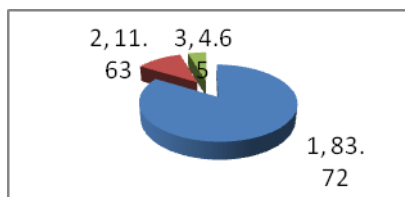
Rezultati torej kažejo, da večina gostinskih obratov ni uvedla ukrepov, da bi se zaščitila pred upadom, tisti pa, ki so to vendarle storili, so problem rešili tako, da so na vrt postavili plinske peči (kar je po mnenju ene izmed gostink, tako drago, da se preprosto ne izplača). Nekateri so uredili zimske vrtove, drugi posodobili ambient, znižali cene storitev ali razširili ponudbo pijač in hrane, tretji pa so podaljšali odpiralni čas ali uvedli nove storitve (nekdo je navedel »peči na vrtu«, pri čemer sklepamo, da gre za kamin, ob katerem lahko gostom pripravijo raznovrstne jedi kar na vrtu). Razlika med krajema je bila zanemarljiva.

3.1.8 Kazni

Graf 6: Ali so kazni za kršitelje previsoke?

S trditvijo, da so kazni za morebitne kršitelje previsoke, se je strinjalo 79,07 % anketiranih, 18,60 % anketiranih pa se s trditvijo ni strinjalo. 2,33 % odgovorov je bilo neveljavnih.

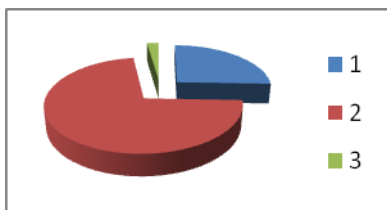

Graf 7: Ali ne bi smeli kaznovati gostinskih obratov, pač pa samo kadiľce?

Tudi odgovori na vprašanje, ali ne bi smeli kaznovati lastnikov gostinskih obratov, pač pa samo kadiľce, so bili pričakovani. Tako se je 83,72 % vprašanih strinjalo, 11,63 % anketirancev pa je nasprotovalo dani trditvi. 4,65 % odgovorov je bilo neveljavnih.

3.1.9 Odpuščanje delavcev

Največ so odpuščali v celjskih barih, saj je kar 35 % zmanjšalo število zaposlenih. V konjiških barih do odpuščanja ni prišlo.

Graf 8: Ali ste morali zmanjšati število zaposlenih?

Če pogledamo graf, so rezultati glede odpuščanj naslednji: 25,58 % lastnikov vseh lokalov je moralo zmanjšati število zaposlenih (1), v 72,09 % primerov pa tega ni bilo potrebno storiti (2), 2,33 % vprašanih pa na to vprašanje ni želelo odgovoriti (3).

3.2 NAKLJUČNI MIMOIDOČI

V raziskavo smo vključili tudi naključne mimoidoče, za katere smo pripravili poseben anketni vprašalnik. Spraševali smo jih o njihovih kadilskih navadah in o obiskovanju gostinskih obratov.

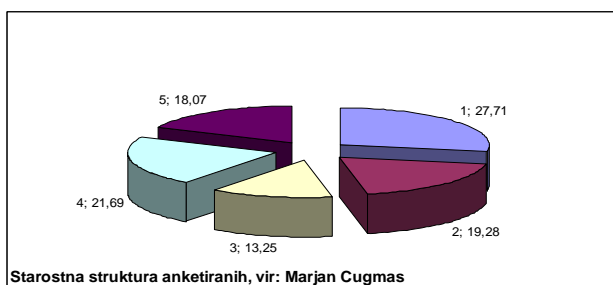
Pripravljenost za sodelovanje je bila dobra, saj je sodelovanje odklonila le tretjina anketiranih. Glede na to, da je anketiranje potekalo na ulicah, je bil takšen odziv pričakovan. Neveljavnih odgovorov je bilo malo, saj je bil način anketiranja podoben kot pri anketiranju gostinskih obratov. Mimidoidoči so po večini sami izpolnjevali anketne vprašalnike, mi pa smo jim bili ves čas na razpolago.

(Anketne vprašalnike bomo kasneje obravnaval ločeno po krajih in skupno.

3.2.1 CELJE

V Celju in njegovi okolici smo anketirali 84 mimoidočih.

3.2.1.1 Starostne skupine

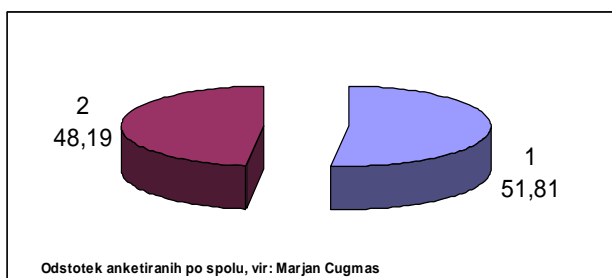

Starostna struktura anketiranih, vir: Marjan Cugmas

Graf 9: Starostna struktura anketiranih

Zastopanost po starostih skupinah je bila dokaj enakomerna, čeprav še vedno prevladuje populacija od 15–18 let (1). Sledijo ljudje od 36–50 let (4), 19–25 let (2), nad 50 let (5) in nazadnje še populacija od 26–35 let (3).

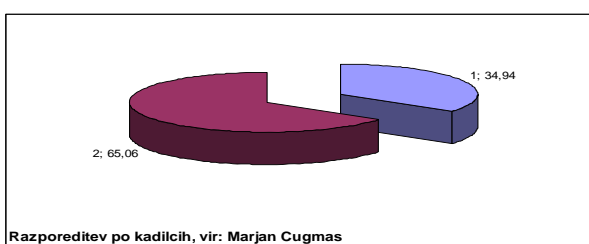
3.2.1.2 Spol

V anketi je sodelovalo 51,81 % moških ter 48,19 % žensk.

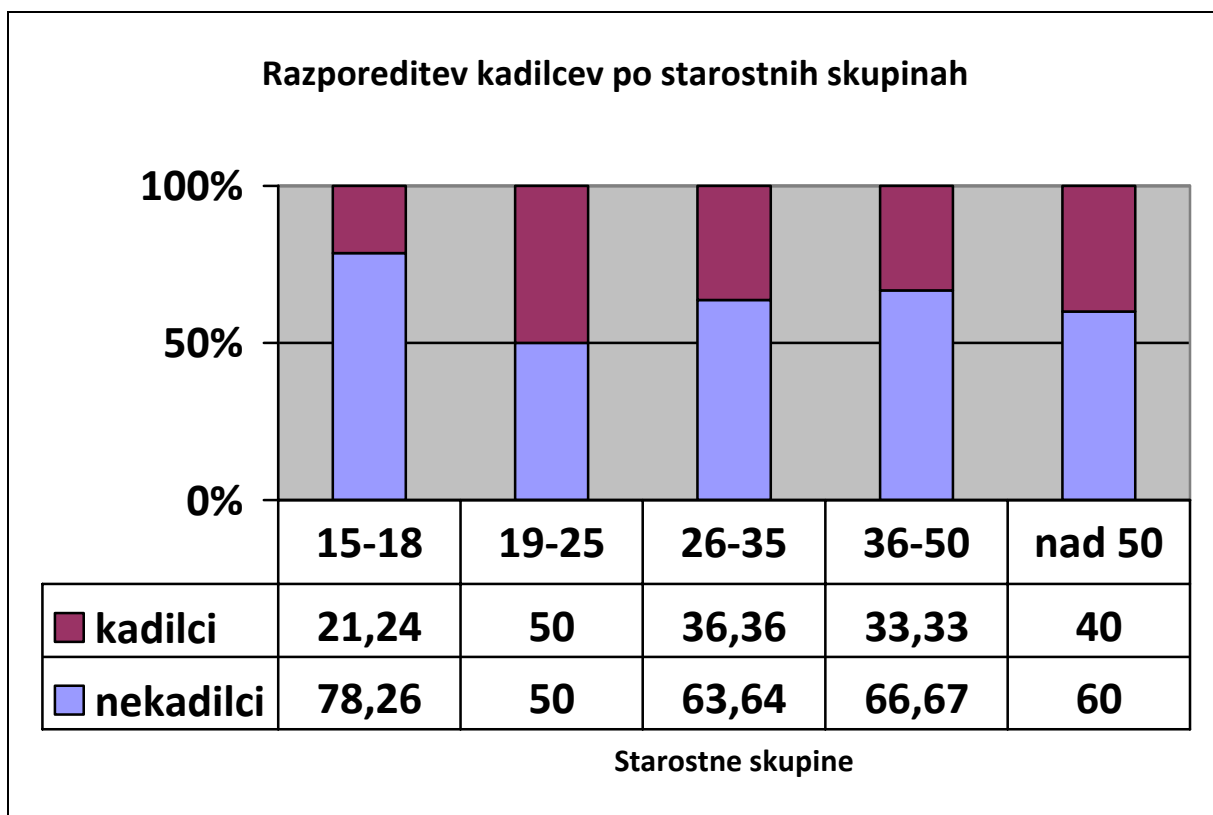
Graf 10: Struktura po spolu

3.2.1.3 Ali kadite?

Za nekadilce se je opredelilo 65,06 % vprašanih, za kadilce pa samo 34,94 % vprašanih. Neveljavnih odgovorov ni bilo.

Graf 11: Ali kadite?

Graf 12: Razporeditev po starostnih skupinah; kadilci - nekadilci

Razporeditev po starostnih skupinah nam pokaže, da je največ kadilcev starih med 19–25 let, sledijo tisti nad 50 let, nato tisti od 25–36 let ter od 36–50 let, nazadnje pa še najmlajši, od 15–18 let. Razliko med našo in drugimi raziskavami kaže spodnja tabela:

Tabela 4: Odstotek kadilcev

Raziskava Starostna skupina	Marjan Cugmas	Evropska raziskava o alkoholu in preostalih drogah med šolsko mladino (ESPAD) (2005:37)	Inštitut za varovanje zdravja RS (1995:112)	Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij (http://www.cilizadelo.si/)
15-18 let	21,24 %	27,6 %	22 % ²¹	
Odrasli	39,92 % ²²			25,3 %

Naši izsledki se, kot je razvidno iz tabele, precej razlikujejo od izsledkov ostalih navedenih raziskav. Tako mladi iz naše raziskave v povprečju pokadijo manj cigaret kot mladi po raziskavi ESPAD. Naši izsledki so primerljivi z izsledki Inštituta za varovanje zdravja RS iz leta 1990. Tudi pri odraslih je razlika skoraj za 15 %.

Za takšno odstopanje obstaja več razlogov. Naša raziskava je zajemala samo mimoidoče iz Celja z okolico, medtem ko je pri ostalih dveh raziskavah zajet vzorec celotne Slovenije. Pri naši raziskavi smo zajeli le naključne mimoidoče, tako ne moremo govoriti o reprezentativnem vzorcu. V našo raziskavo je bilo vključenih bistveno manj oseb kot pri ostalih dveh.

²¹ Izsledki raziskave veljajo za leto 1990.

²² Izračunali smo povprečje, v katerega smo zajeli anketirane od 19. leta dalje.

3.2.1.4 Povprečna poraba cigaret pri kadilcih

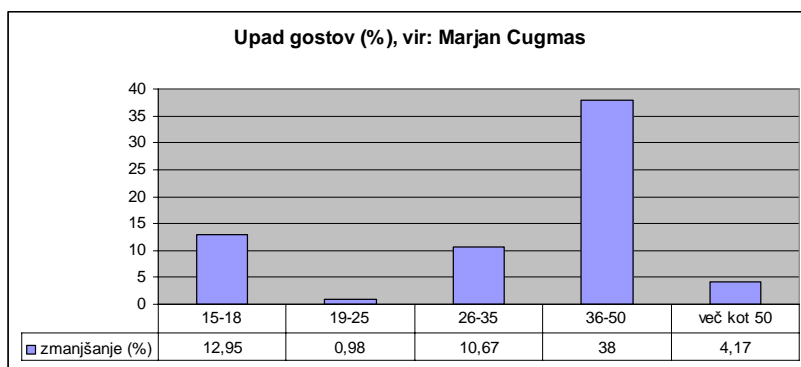
Lani so kadilci povprečno pokadili 18,41 cigaret na dan, letos pa 17,52 cigaret na dan. Najmanjše število cigaret, ki jih kadilec pokadi, sta 2 cigareti na dan, največje pa 40 cigaret na dan.

Če število pretvorimo v odstotke, lahko razberemo, da se je poraba cigaret med kadilci od lani do letos zmanjšala le za 4,83 %. Rezultati so še bolj raznoliki, ko zmanjšanje porabe cigaret analiziramo po starostnih skupinah. Presenetljivo je, da ljudje nad 50 let pokadijo letos več cigaret kot lani, ljudje od 15–8 let pa manj kot lani.

Največ ljudi je zmanjšalo število pokajenih cigaret v starostni skupini od 19–25 let. To je tudi skupina, v katero sodi največ kadilcev. Da se je število v tej starostni skupini najbolj zmanjšalo, pripisujemo dejstvu, da gre za čas, ko se mladi začnejo osamosvajati od svojih staršev, nehajo prejemati štipendijo, odgovornost počasi prenesejo na svoja pleča.

Kadilci nad 50 let pokadijo enako število cigaret kot so jih lani. Zaradi odgovora nekega kadilca je statistika pri starostni skupini nad 50 let popačena. Nek kadilec je namreč količino pokajenih cigaret od lani povečal za 10.

3.2.1.5 Število obiskov gostinskih obratov

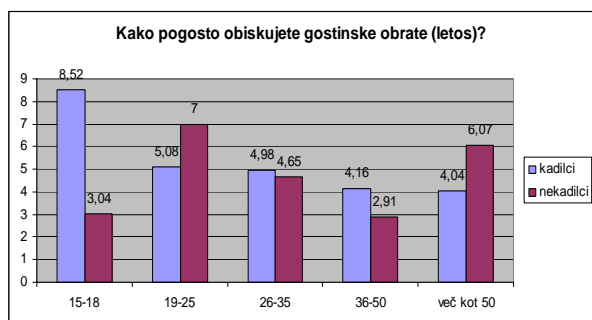

Graf 13: Upad gostov

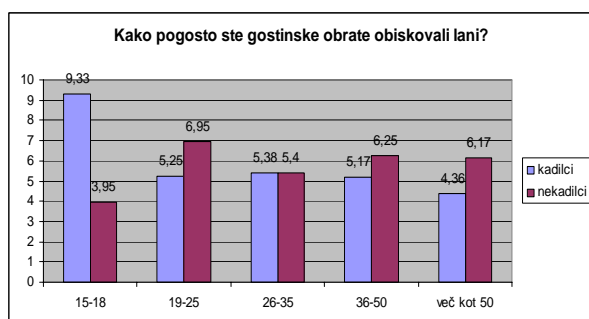
V povprečju anketirani letos obiskujejo gostinske obrate 5,046-krat na teden, kar je za 13,34 % manj kakor lani, ko so gostinske obrate v povprečju obiskovali 5,823-krat na teden.

Največji upad gostov smo zabeležili v starostni skupini od 36–50 let, ki gostinske obrate obiskuje kar za 38 % redkeje. Sledijo dijaki, ki gostinske obrate obiskujejo 12,95 % redkeje, nato populacija od 26–35 let, sledijo osebe nad 50 let, na koncu pa anketiranci stari od 19–25 let, ki so svoje navade obiskovanja gostinskih obratov najmanj spremenili.

Rezultati so presenetljivi zato, ker ne sovpadajo z ocenami o splošnem upadu prometa v gostinskih obratih. V Celju so namreč dejali, da je število gostov upadlo za 43,21 %.

Graf 14: Kako pogosto gostinske obrate obiskujete letos?

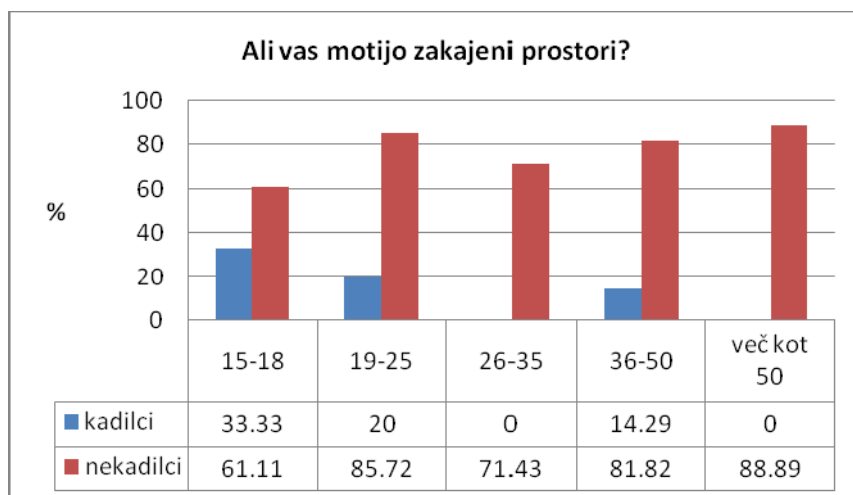
Graf 15: Kako pogosto ste gost. obrate obiskovali lani?

Takšna odstopanja pripisujemo neiskrenemu odgovarjanju zaposlenih v gostinskih obratih in naključnemu vzorcu anketiranih.

Zmanjšanje obiskov gostinskih obratov pa smo pričakovali – zaradi inflacije ter manjše kupne moči slovenskega prebivalstva.

3.2.1.6 Ali vas motijo zakajeni prostori?

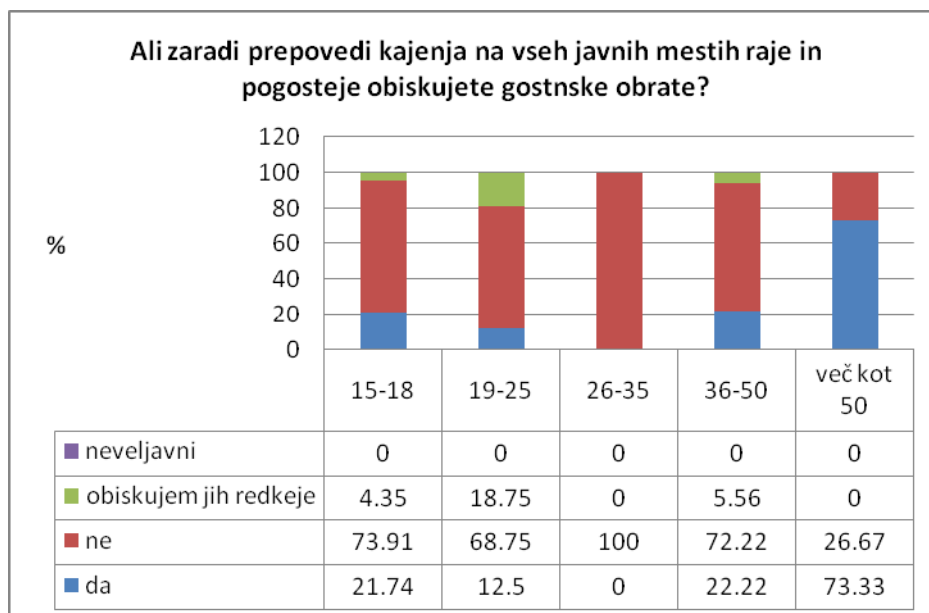
Tudi na to vprašanje so bili odgovori dokaj izenačeni. 50,6 % anketiranih je dejalo, da jih zakajeni prostori motijo, 49,4 % anketiranih pa je dejalo nasprotno. Neveljavnih odgovorov ni bilo.

Graf 16: Ali vas motijo zakajeni prostori?

Kot prikazuje zgornji grafikon, so tisti, ki jih cigaretni dim najbolj moti, stari nad 50 let in ne kadijo. Cigaretni dim v zaprtih prostorih kadilcev sploh ne moti (od 26–35 let in starejših od 50 let).

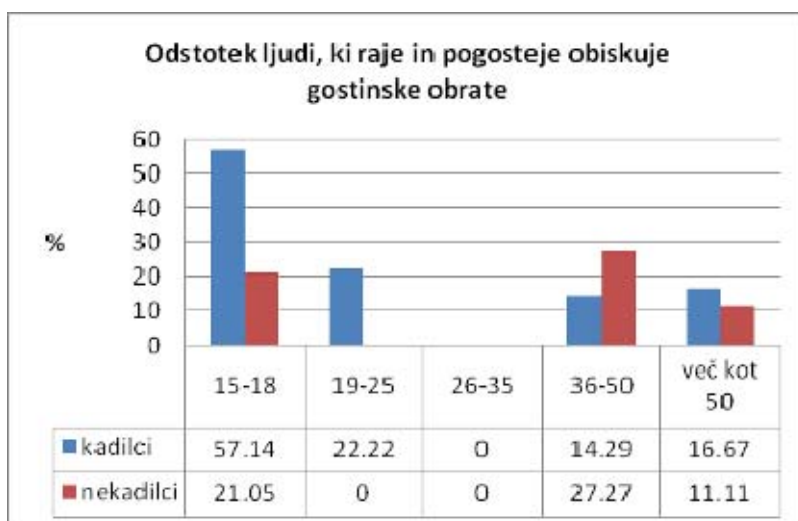
3.2.1.7 Ali zaradi prepovedi kajenja na vseh javnih mestih raje in pogosteje obiskujete gostinske obrate?

Graf 17: Ali zaradi prepovedi kajenja na vseh javnih mestih raje in pogosteje obiskujete gostinske obrate?

Skupina anketirancev, ki so stari od 26–35 let zaradi sprejetja ZOUTI-ja gostinskih obratov nič raje ne obiskuje. Stanje je drugačno pri osebah starejših od 50 let, saj jih kar

73,33 % gostinske obrate raje obiskuje. Gostinske lokale redkeje obiskujejo ljudje iz starostne skupine od 19–25 let, pa tudi srednješolci, vendar le za 4,35 %.

Graf 18: Odstotek ljudi, ki raje in pogosteje obiskuje gostinske obrate

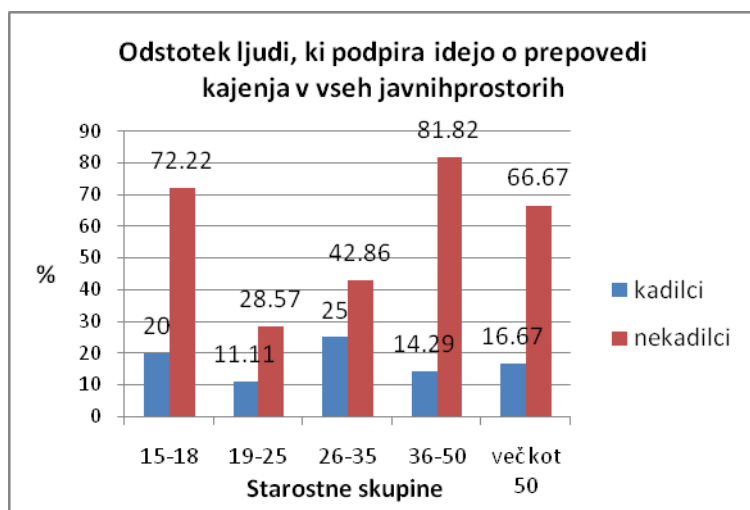
Zelo presenetljive rezultate smo dobili, ko smo starostne skupine razdelili na kadilce in nekadilce. Večina populacije od 15-18 let, ki kadi, po sprejetju ZOUTI-ja raje obiskuje gostinske obrate.

Tudi pri starostnih skupinah od 19–25 let in od 36–50 let je

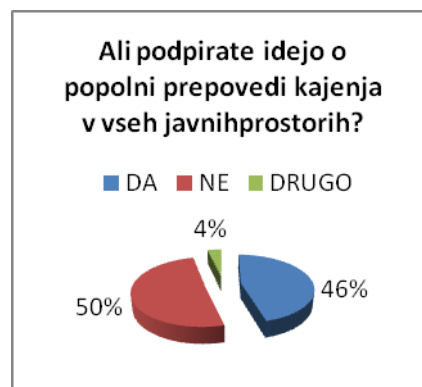
rezultat podoben. ZOUTI torej ni vplival na obiskovanje gostinskih obratov starostne skupine od 26–35 let. Gostje, ki ne kadijo in so stari več kot 50 let, pa gostinske obrate raje in pogosteje obiskujejo.

rezultat podoben. ZOUTI torej ni vplival na obiskovanje

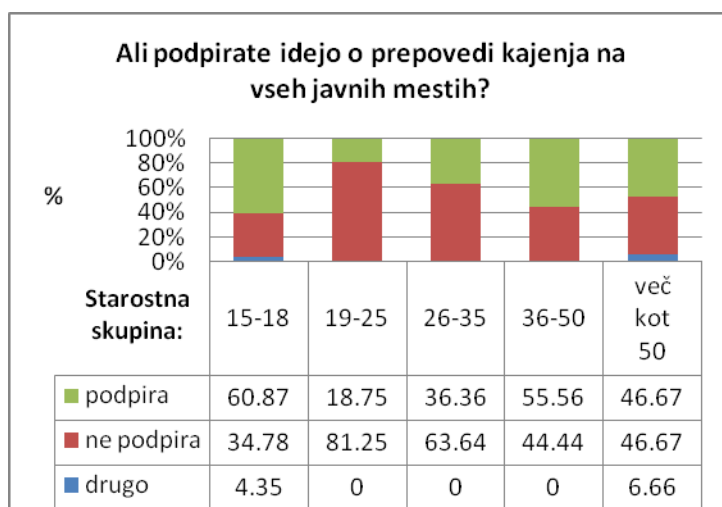
3.2.1.8 Ali podpirate idejo o prepovedi kajenja v vseh zaprtih javnih prostorih?

Graf 19: Odstotek ljudi, ki podpira idejo o prepovedi kajenja v vseh javnih prostorih

Graf 20: Ali podpirate idejo o popolni prepovedi kajenja na vseh javnih mestih?

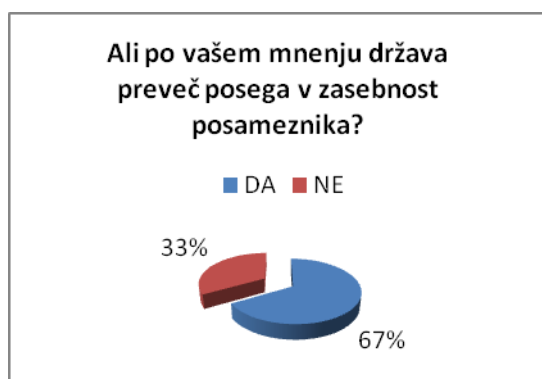

Graf 21: Ali podpirate idejo o prepovedi kajenja na vseh javnih mestih?

Na to vprašanje je pritrdilno odgovorilo 45,78 % anketiranih, 50,60 % jih je na vprašanje odgovorilo negativno, 3,61 % pa se je odločilo za možnost »drugo«. Kot pojasnilo so navedli, da se s prepovedjo kajenja na vseh javnih površinah ne strinjajo, razen v gostinskih obratih, kjer strežejo hrano – tam prepoved kajenja podpirajo. Idejo o prepovedi kajenja večinoma podpirajo nekadilci.

Zanimivo je, da idejo o prepovedi kajenja podpira največ srednješolcev in najmanj ljudi, starih od 19–25 let.

3.2.1.9 Ali država preveč posega v posameznikovo zasebnost (protikadilski zakon, Kebrov zakon ipd.)?

Graf 22: Ali država po vašem mnenju preveč posega v posameznikovo zasebnost?

Kar 66,67 % vprašanih meni, da država s protikadilskim zakonom, Kebrovim zakonom in podobnimi zakoni preveč posega v njihovo zasebnost.

3.2.2 SLOVENSKE KONJICE

V Slovenskih Konjicah je bilo v raziskavo vključenih 81 mimoidočih.

3.2.2.1 Struktura po starosti in spolu

	moški (n)	ženske (n)	skupaj (n)
15 do 18 let	5	8	13 (16,05 %)
19 do 25 let	6	10	16 (19,75 %)
26 do 35 let	9	8	17 (20,99 %)
36 do 50 let	9	11	20 (24,69 %)
več kot 50 let	6	9	15 (18,52 %)
SKUPAJ (n)	35 (43,21 %)	46 (56,79 %)	81 (100 %)

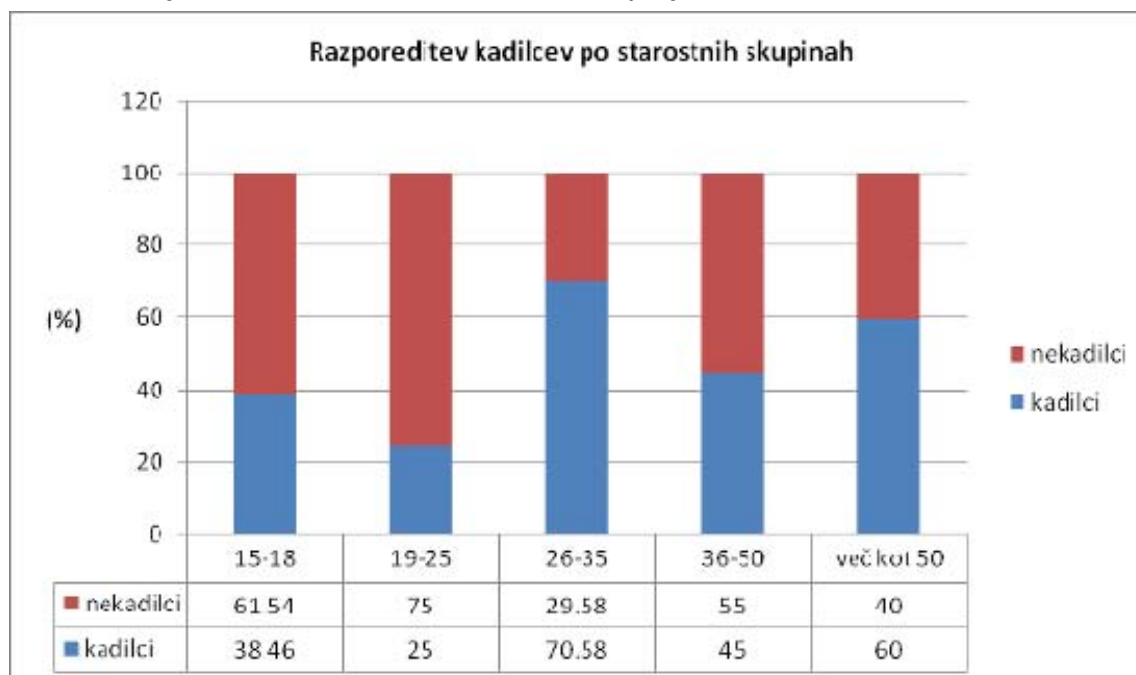
Tabela 5: Struktura po starosti in spolu

Starostna struktura v tej anketi je ustrezno razporejena, saj je vsaka skupina zastopana v približno enakem obsegu. Vodi skupina od 36–50 let. Sledi skupina od 26–35 let, nato od 19–25 in nad 50 let. V najmanjšem obsegu je zastopana skupina od 15–18 let.

Anketiranih žensk je 13,58 % več kot moških.

3.2.2.2 Ali kadite?

Za kadilce se je opredelilo 48,15 % anketiranih, 51,85 % pa jih je dejalo, da ne kadijo. Od moških jih kadi 64,71 %, med ženskami pa je 36,17 % kadilk.

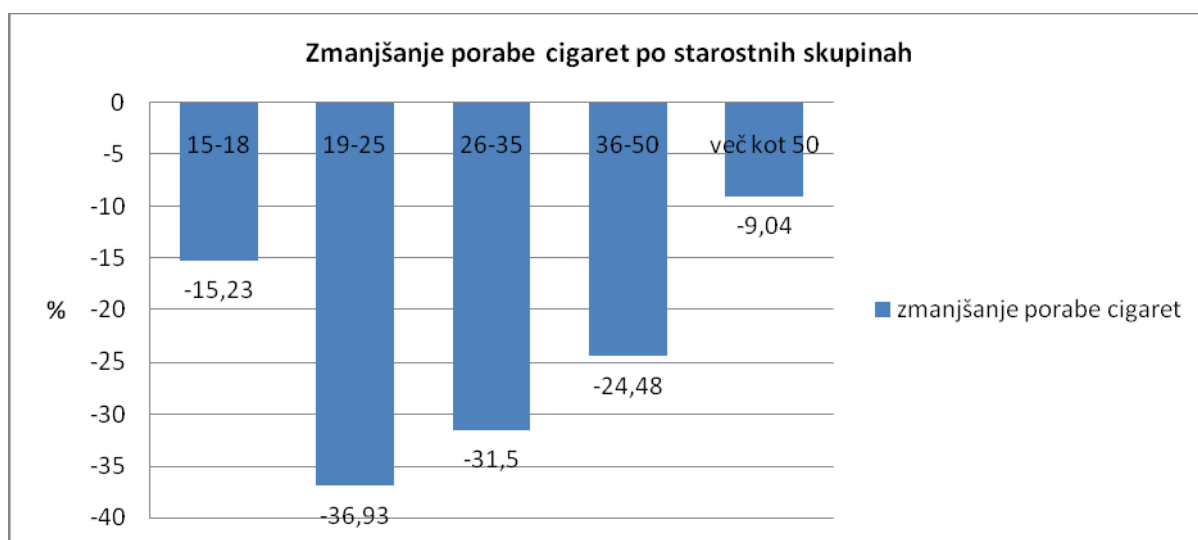
Graf 23: Razporeditev kadilcev po starostnih skupinah

V Slov. Konjicah je največ kadilcev starih od 26–35 let, sledi starostna skupina nad 50 let, 36–50 let, od 15–18 let, na koncu pa so tisti, ki pokadijo najmanj (ljudje stari od 19–25 let). Iz rezultatov je razviden nadpovprečen odstotek kadilcev. V povprečju je takih kar 48,15 %, tako se rezultati v primerjavi z ostalimi raziskavami močno razlikujejo (Tabela 3).

Ugotovili smo tudi, da ima največ kadilcev opravljeno triletno poklicno (28 %) ali štiriletno tehnično šolo (28 %), največ nekadilcev pa štiriletno tehnično izobrazbo (34,38 %). Mesečni dohodek je tako pri kadilcih kakor tudi pri nekadilcih med 400 in 600 €²³. Če ne upoštevamo tistih, ki prijemajo štipendije, se podatek bistveno ne spremeni.

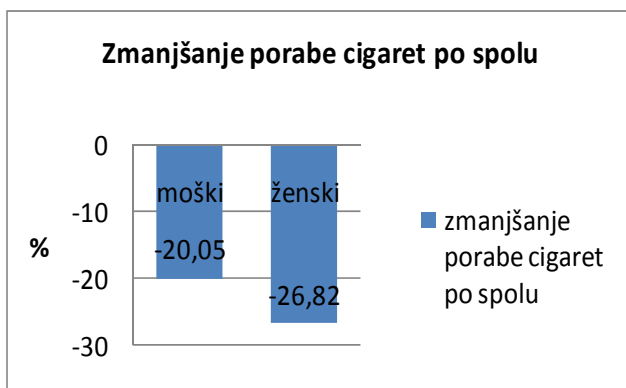
Kot poroča EU (<http://ec.europa.eu/>), največ kadilcev pripada v nižjemu socialnemu razredu, česar pa naša raziskava ne more potrditi. Morda gre za netočne podatke, saj na vprašanje o mesečnem dohodku ni želelo odgovoriti 18,52 % anketiranih, na vprašanje o izobrazbi pa kar 29,63 % anketiranih.

3.2.2.3 Povprečna poraba cigaret pri kadilcih

Graf 24: Zmanjševanje porabe cigaret po starostnih skupinah

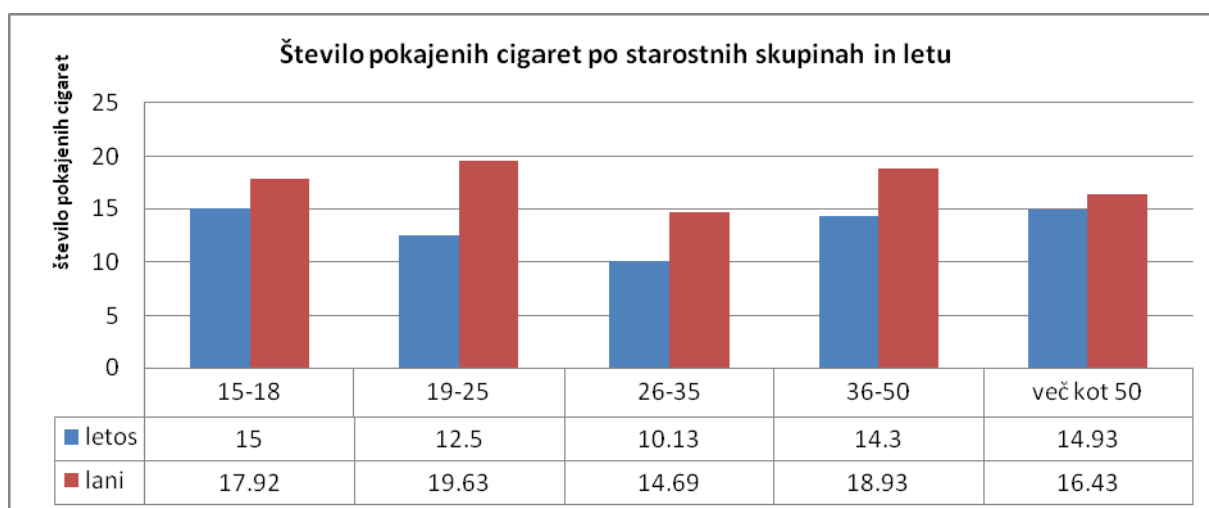
²³ Takšen mesečni dohodek prejema 37,93% kadilcev in 27,03% nekadilcev.

Graf 25: Zmanjševanje porabe cigaret po spolu

Glede na starostne skupine je število pokajenih cigaret najbolj zmanjšala starostna skupina od 19–25 let. Moški nad 50 let niso niti zmanjšali niti povečali števila pokajenih cigaret na teden, ženske pa so število pokajenih cigaret zmanjšale za 18,07 %. Omeniti je potrebno tudi, da je ena oseba s kajenjem letos prenehala, lani pa je pokadila 20 cigaret na dan.

V povprečju so porabo cigaret najbolj zmanjšale ženske (za 26,82 %).

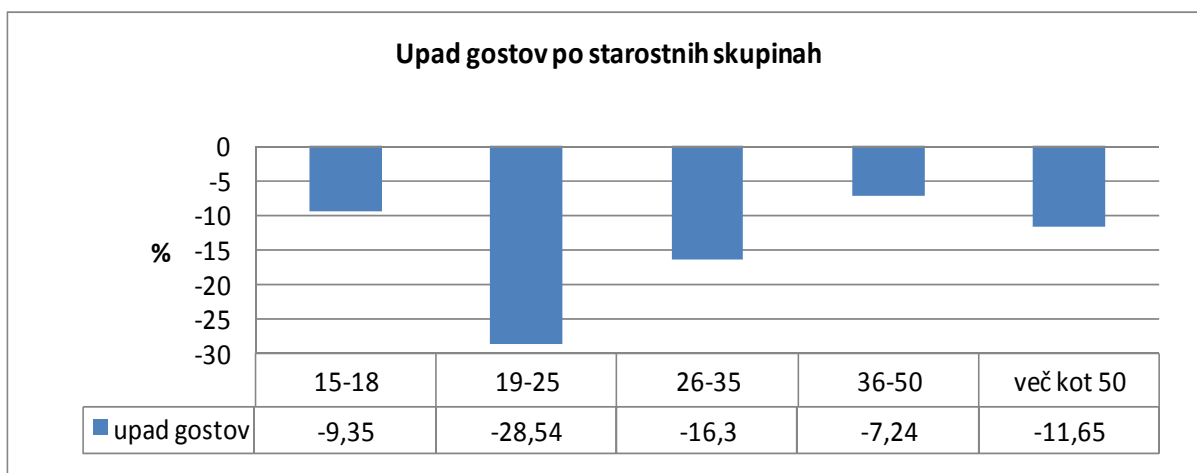

Graf 26: Število pokajenih cigaret po starostnih skupinah in letu

Lani je največ cigaret pokadila starostna skupina od 19–25 let, kar 19,63 na teden, letos pa jih največ pokadi starostna skupina od 15–18 let (Graf 27).

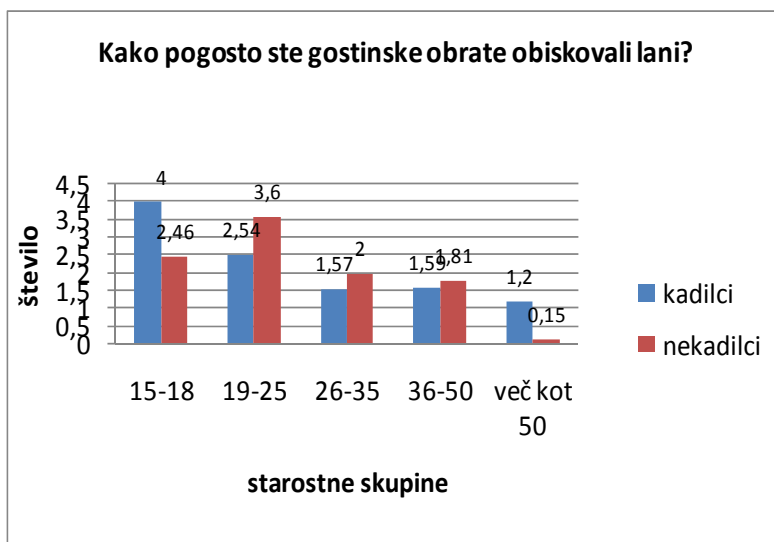
3.2.2.4 Število obiskov v gostinskih obratih

Anketiranci gostinske obrate obiskujejo 1,76-krat na teden, kar je za 15,87 % manj kakor lani, ko so gostinske obrate obiskovali 2,09-krat na teden.

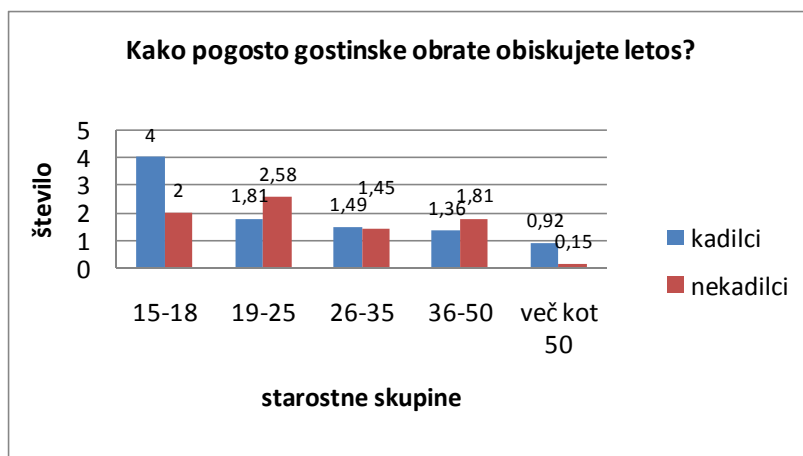

Grar 27: Upad gostov po starostnih skupinah

Največji upad smo zabeležili v starostni skupini od 19–25 let, sledijo skupine od 26– 35 let, več kot 50 let, od 15–18 let in od 36–50 let.

Zlasti zanimivi so rezultati po starostnih skupinah v primerjavi z letošnjim in lanskim letom. Največji upad obiskov gostinskih obratov se je pri nekadilcih pokazal v starostni skupini od 19–25 let (28,33 %), kar je le za malo manj kot pri kadilcih. Pri starostnih skupinah od 15–18 let in od 26–35 let je bil upad gostov večji pri nekadilcih kakor pri kadilcih. Tako v gostinskih obratih še vedno v skupini dijakov prevladujejo kadilci, v starostni skupini od 26–35 let pa se je struktura

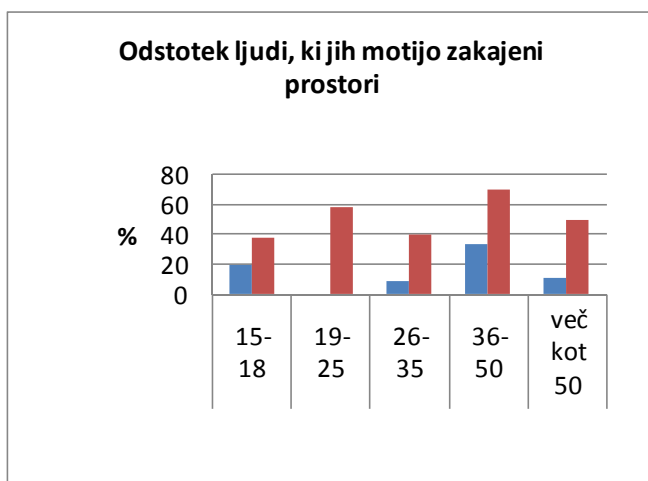

gostov v gostinskih lokalih od lani do letos spremenila. Lani so

Graf 29: Kako pogosto gostinske obrate obiskujete letos?

namreč prevladovali nekadilci, letos pa le za malo (0,04 %) prevladujejo kadilci.

3.2.2.5 Ali vas motijo zakajeni prostori?

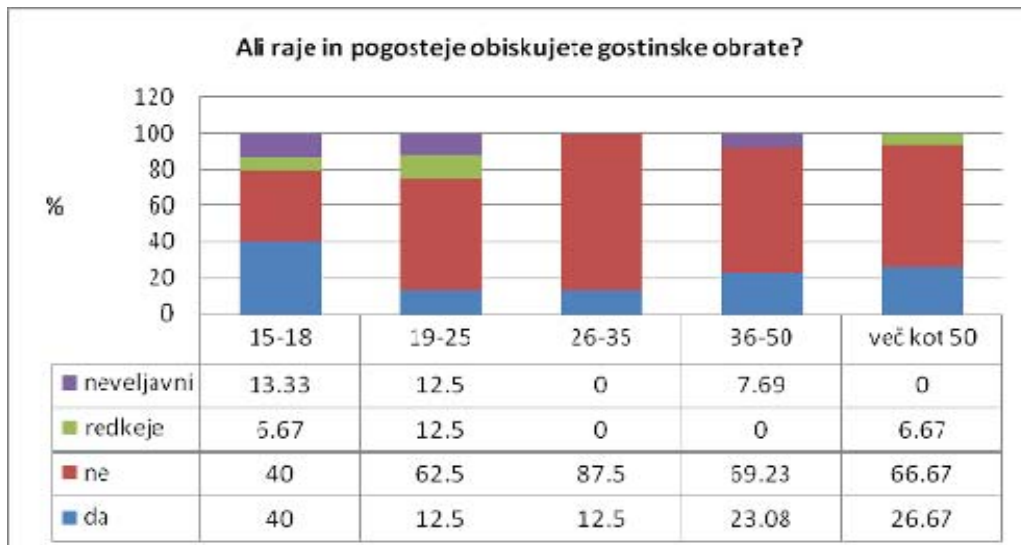

Graf 30: Odstotek ljudi, ki jih motijo zakajeni prostori

Večine zakajeni prostori ne motijo (65 %). Najbolj zakajeni prostori motijo nekadilce, stare od 36–50 let. Zakajeni prostori kadilcev sploh ne motijo (od 19–25 let). Med nekadilci zakajeni prostori najmanj motijo osebe, stare 15–18 let.

3.2.2.6 Ali zaradi prepovedi kajenja v vseh zaprtih javnih prostorih raje in pogosteje obiskujete gostinske obrate?

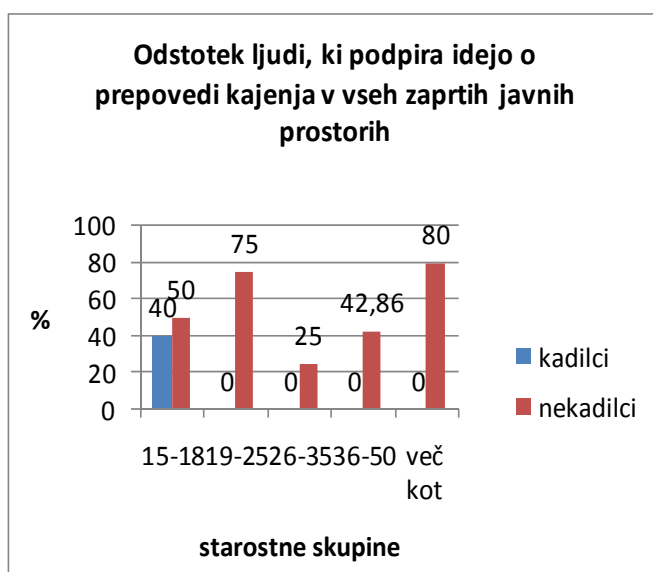
Večina ljudi (65,44 %) gostinskih obratov ne obiskuje nič raje (6,17 % vprašanih pa vendarle redkeje zahaja v gostinske obrate), 22,22 % anketiranih po uvedbi zakona raje obiskuje gostinske obrate, 6,17 % odgovorov pa je bilo neveljavnih oz. anketiranci na to vprašanje niso odgovorili.

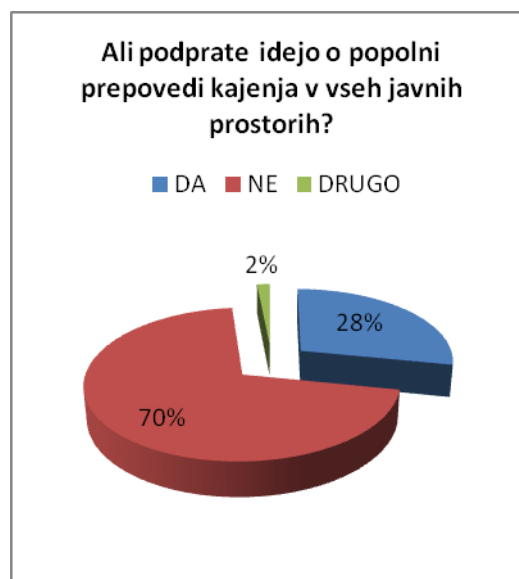
Graf 31 :Ali raje in pogosteje obiskujete gostinske obrate?

Vsi gostinske obrate raje obiskujejo, vendar je še vedno več tistih, ki gostinskih obratov ne obiskujejo nič raje. Ljudje v starostnih skupinah od 15–18 let, 19–25 let in nad 50 let gostinske obrate še redkeje obiskujejo.

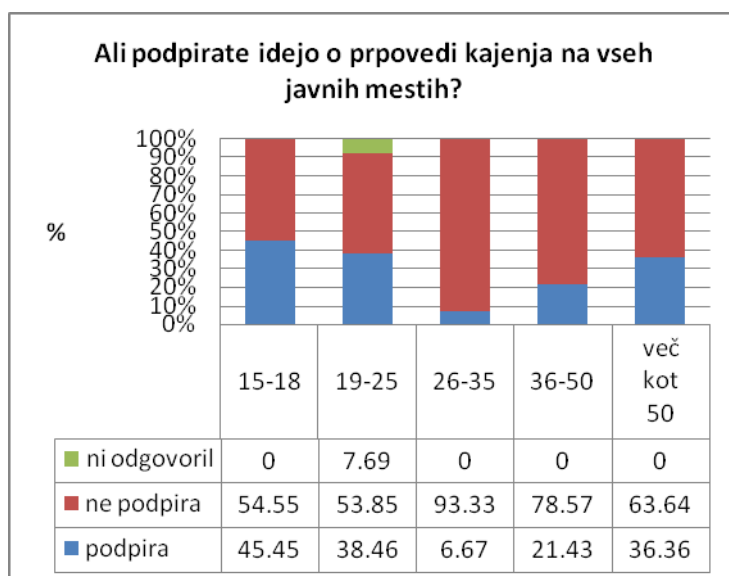
3.2.2.7 Ali podpirate idejo o prepovedi kajenja v vseh zaprtih javnih prostorih?

Graf 32: Odstotek ljudi, ki podpira idejo o popolni prepovedi kajenja v vseh zaprtih javnih prostorih

Graf 33: Ali podpirate idejo o popolni prepovedi kajenja na vseh javnih mestih?

Graf 34: Ali podpirate idejo o prepovedi kajenja na vseh javnih mestih?

V povprečju je na to vprašanje pritrdilno odgovorilo 28,13 % anketiranih, 70,31 % jih je na to vprašanje odgovorilo negativno, 1,56 % pa jih na to vprašanje ni odgovorilo.

Glede na starostne skupine idejo o prepovedi kajenja najbolj podpirajo ljudje nad 50 let, sledijo tisti od 19–25 let, nato od 15–18 let, 36–50 let in nazadnje tisti od 26–35 let, ki idejo podpirajo v najmanjšem obsegu.

Podatki veljajo za nekadilce, pri kadilcih je odstotek namreč bistveno manjši, saj – razen pri skupini od 15–18 let – ideje o popolni prepovedi kajenja v vseh zaprtih javnih prostorih nihče ne podpira.

3.2.2.8 Ali država preveč posega v posameznikovo zasebnost (protikadilski zakon, Kebrov zakon ipd.)?

Večina anketirancev (81,25 %) meni, da država preveč posega v njihovo zasebnost, 17,17 % jih meni, da ni tako, 1,56 % anketirancev na to vprašanje ni odgovorilo.

97,06 % kadilcev meni, da država preveč posega v njihovo zasebnost, medtem ko je pri nekadilcih ta odstotek nižji, saj jih le 63,33 % meni, da država preveč posega v njihovo zasebnost.

4 PREVERJANJE HIPOTEZ

1. HIPOTEZA: Zaradi sprejetja ZOUTI-ja se je število gostov v gostinskih obratih na območju Celja in Slovenskih Konjic zmanjšalo.

Na osnovi analize anketnih vprašalnikov lahko to hipotezo potrdimo. Raziskava je pokazala, da se je število gostov v povprečju zmanjšalo za 37,36% (kot navajajo lastniki gostinskih obratov), in za 14,61 % (13,34 % v Celju in 15,87 % v Slov. Konjicah) kot navajajo anketiranci. Da je prišlo do tako velikega odstopanja, pripisujemo v prvi vrsti majhnemu številu anketiranih (165 oseb), v drugi vrsti pa neiskrenemu odgovarjanju lastnikov oz. zaposlenih v gostinskih obratih, ki so (željni sprememb) pretiravali.

2. HIPOTEZA: Po uvedbi ZOUTI-ja gostinske obrate obiskuje več nekadilcev kot prej.

Tudi to hipotezo smo potrdili. Čeprav gostinske obrate obiskuje več nekadilcev kot prej, to nima pozitivnega pomena za gostinstvo, prav tako ne rešuje problema upada gostov. Le v treh gostinskih obratih so zaznali povišanje, čeprav je potrebno poudariti, da strežno osebje ne more presoditi, kdo je kadilec in kdo nekadilec. Pokazali so se zelo zanimivi rezultati, saj se je bolj zvišalo število obiskov kadilcev kakor nekadilcev.

3. HIPOTEZA: Po uvedbi ZOUTI-ja redni kadilci v povprečju pokadijo manj cigaret kot prej.

Tudi to hipotezo lahko potrdimo, saj ljudje v okolici Slov. Konjic namreč pokadijo kar za 23,44 % manj cigaret, v Celju je ta številka bistveno nižja (4,83 %). Seveda pa upada porabe cigaret ne pripisujemo samo uvedbi ZOUTI-ja, pač pa vsem mehanizmom, ki jih država uvaja, ker želi zmanjšati porabo cigaret. Omeniti je potrebno tudi inflacijo in dvigovanje cen tobaka in tobačnih izdelkov, kar ima pri zmanjševanju porabe tobaka veliko vlogo.

4. HIPOTEZA: Gostinske obrate v največji meri obiskujejo ljudje, stari od

15–18 let. Zaradi uvedbe ZOUTI-ja omenjena populacija gostinskih obratov ne obiskuje bistveno manj.

Četrto hipotezo smo postavili na podlagi sklepanja, da so prav dijaki ciljna skupina večine gostinskih lokalov, saj jih je največ v bližini šol. Dijaki jih obiščejo med odmorom ali po pouku med čakanjem na prevoz. Sklepamo torej, da obiskovanje gostinskih obratov med mladimi ni povezano z ritualom kajenja, pač pa gre za kratkočasenje s prijatelji.

Tudi to hipotezo lahko potrdimo, saj rezultati kažejo, da so v obeh krajih najpogostejši gosti gostinskih obratov prav mladi kadilci, stari od 15–18 let. V Slov. Konjicah se njihovo število obiskov ni spremenilo, v Celju pa gostinske obrate omenjeni gosti obiskujejo 0,81-krat manj. Nekadilci obiskujejo gostinske obrate manj za 0,69-krat. Po upadu gostov po starostnih skupinah so v Slov. Konjicah na predzadnjem, v Celju pa na drugem mestu.

5. HIPOTEZA: Zakajeni prostori bolj motijo nekadilce kakor kadilce.

Ta hipoteza se je v praksi potrdila. V povprečju kar 64,48 % nekadilcev ne mara cigaretnega dima. Omeniti je potrebno, da ne vemo, kako to vpliva na odločitev za obisk gostinskega lokala. Zakajeni prostori pa motijo tudi kadilce (14,03 %).

6. HIPOTEZA: Prepoved kajenja v vseh javnih prostorih podpira več nekadilcev kot kadilcev.

Popolnoma logično se nam je zdelo, da te hipoteze ne bomo ovrgli, saj se kadilci svoji razvadi zagotovo ne bi hoteli odpovedati tudi na javnih prostorih.

Vendar pa je potrebno opozoriti na nekatere razlike, ki so nastale med anketiranci v okolici Celja in okolici Slov. Konjic. V okolici Slov. Konjic med kadilci nihče ne podpira prepovedi kajenja v vseh zaprtih javnih prostorih, razen 40 % (predstavlja 8 % vseh kadilcev) mladih med 15. in 18. letom starosti. V okolici Celja pa je ta odstotek bistveno višji, saj v vsaki starostni skupini naletimo na kadilce, ki zakon podpirajo. V povprečju torej zakon podpira 23,13 % kadilcev.

7. HIPOTEZA: Več kot polovica gostinskih obratov je morala zmanjšati število zaposlenih.

Sodeč na odzive lastnikov gostinskih lokalov smo pričakovali, da so morali zmanjšati število zaposlenih, vendar je po naši raziskavi to storilo le 21,95 % gostincev. Zagotovo pa tudi ta odstotek predstavlja veliko škodo tako za posameznika, kakor tudi za podjetje in državo. Ker smo pričakovali smo večji osip, to hipotezo zavračamo.

8. HIPOTEZA: Zaradi bojzani pred upadom gostov v gostinskih obratih je večina gostinskih obratov uvedla preventivne ukrepe proti upadu gostov.

Tudi zadnjo hipotezo zavračamo, saj po naši raziskavi kar 58,14 % gostinskih obratov ni uvedlo nikakršnih preventivnih ukrepov.

5 MOŽNOSTI NADALJNJEGA RAZISKOVANJA

Raziskovalna naloga nam je odprla tudi številna vprašanja in dileme, ki bi lahko bila predmet nove raziskave in bi predstavljala nadaljevanje naše raziskovalne naloge. Analizirali bi lahko posledice ZOUTI-ja povsod po Sloveniji in raziskali, kakšne bodo te čez nekaj let in ali je ZOUTI resnično dosegel svoj namen – boljše zdravje gostinskih in turističnih delavcev. Primerjali bi lahko tudi različne države med seboj, in sicer, kako te rešujejo problematiko na tem področju.

6 ZAKLJUČEK

Tobak je v Evropo prvi prinesel Krištof Kolumb. Rastlina se je zaradi svoje uporabne vrednosti hitro razširila po vsej Evropi in postala priljubljena tudi med višjimi sloji.

Vedno so obstajali nasprotniki in zagovorniki tobaka, danes pa se proti njemu borijo mnoge državne institucije z Evropsko unijo na čelu, saj spoznavajo negativne učinke kajenja. Škoda, ki jo razvada povzroči posamezniku in gospodarstvu, je prevelika, življenja, ki jih terja, pa predragocena. ZOUTI je samo del kampanje proti kajenju, ki so jo nekateri sprejeli z odobravanjem, drugi z zavračanjem. Predvsem gostinski delavci, ki jih ZOUTI žel v prvi vrsti zaščititi, so se postavili proti zakonu. Ogroža namreč njihov posel. Ravno zaradi te odklonilne naravnosti in medijskega prahu, ki ga je ZOUTI dvignil, smo se odločili in raziskali, kakšne so posledice ZOUTI-ja za gostinstvo na območju Celje in Slov. Konjic.

Naše delo je potekalo v treh delih. V prvem delu smo preučili posledice kajenja, opredelili zasvojenost in predstavili zakon ter raziskave, ki so bile že opravljene. Drugi del je potekal predvsem na terenu, kjer smo anketirali najprej šefe gostinskih obratov, nato pa še naključne mimoidoče. Spraševali smo jih o njihovih kadilskih navadah, o tem, kako pogosto obiskujejo gostinske obrate in o tem, kakšno je njihovo mnenje o ZOUTI-ju. Lastnike gostinskih obratov smo vprašali, za koliko se je po njihovem mnenju zmanjšalo število gostov v obratih. Zanimalo nas je tudi, če so kazni za kršitelje previsoke, kakšne ukrepe so uvedli, da se število gostov pri njih ne bi zmanjšalo ipd. Veseli smo bili, da so večinoma vsi prijazno sodelovali.

Ugotovitve nas niso presenetile. Spoznali smo, da je večina šefov gostinskih obratov zaznala upad gostov, obenem pa se število nekadilcev ni tako povišalo, da bi bila škoda poravnana. Glede na število pokajenih cigaret je ZUOTI dosegel svoj namen, saj v povprečju kadilci vendarle manj pokadijo. Kljub vsemu pa je potrebno poudariti, da na kadilčeve navade vplivajo tudi drugi dejavniki, na primer cena cigaret. Ugotovili smo, da gostinske obrate v okolici šol najpogosteje obiskujejo prav dijaki, ki svojih navad niso spremenili. Lastniki gostinskih obratov so bili v manj kot polovici primerov prisiljeni zmanjšati število zaposlenih, vendar pa se za uvedbo kakršnih koli ukrepov za povečevanje števila gostov niso odločili.

Seveda so pomembna tudi druga spoznanja, kljub temu da niso neposredno povezana z gostinstvom.

7 PRILOGI

7.1 PRILOGA 1: Anketni vprašalnik (za gostince)

Marjan Cugmas
Suhadol 15 a
3215 Loče

Tel.: 03 5763 604
GSM: 031 575 713
E-pošta: marjan.cugmas@siol.net

Spoštovani!

Pišem raziskovalno nalogo z naslovom POSLEDICE ZOUTI-JA ZA GOSTINSTVO NA OBMOČJU CELJA IN SLOVENSКИH KONJIC Z OKOLICO.

Del raziskovanja vključuje tudi analizo odgovorov na anketnem vprašalniku. Zato Vas prosim za sodelovanje.

Hvala za razumevanje.

*Marjan Cugmas,
Dijak SŠGT Celje*

1. Kraj, v katerem je Vaš gostinski obrat:

- a) Slov. Konjice z okolico
- b) Celje z okolico

2. Vrsta Vašega gostinskega obrata:

- a) restavracija
- b) gostilna
- c) okrepčevalnica
- d) kavarna
- e) bar
- f) nastanitveni obrat: _____
- g) drugo: _____

3. Ali podpirate protikadilski zakon?

- a) da
- b) ne

4. Ali se je po vašem mnenju po uvedbi protikadilskega zakona promet v gost. obratih zmanjšal?

- a) da
- b) ne, promet se zaradi tega v gostinskem obratu ni zmanjšal
- c) zgodaj je vrednotiti negativne posledice, pokazale se bodo kasneje

Če ste se odločili za odgovor »a«, lahko približno ocenite za koliko odstotkov se je zmanjšal promet v gostinskem obratu?

_____ %

5. Ali po uvedbi protikadilskega zakona obiskuje gostinske obrate več nekadilcev kot prej?

- a) da
- b) ne

Če ste se odločili za odgovor »a«, lahko ocenite, za koliko odstotkov se je povečalo število takšnih gostov?

_____ %

6. Koliko kršitev protikadilskega zakona se je do sedaj zgodilo v vašem gost. obratu?

- a) _____
- b) Kršitev ni bilo (če ste se odločili za odgovor »b«, izpustite vprašanje 6.1.)

6.1 Kako ste ukrepali?

- a) gosta sem opozoril, da je kajenje prepovedano
- b) če gost še ni naročil, ga nisem postregel
- c) poklical sem policijo
- d) nisem ukrepal

7. Ali nameravate urediti kadilnico?

- a) da
- b) ne
- c) drugo: _____

8. Ali ste uvedli kakšne preventivne ukrepe, da se št. obiskov v vašem gostinskem obratu, po sprejetem protikadilskem zakonu ne bi zmanjšalo?

- a) ne
- b) da, razširili smo ponudbo hrane in pijače

- c) da, ustvarili smo privlačnejši ambient
- d) da, znižali smo cene naših storitev
- e) da, podaljšali smo odpiralni čas
- f) da, uvedli smo nove storitve: (katere?)_____
- g) drugo:_____

9. Ali menite, da so kazni za morebitne kršitelje previsoke?

- a) da
- b) ne

10. Ali menite, da država ne bi smela kaznovati lastnikov gostinskih obratov, pač pa samo kadilce?

- a) da
- b) ne

11. Ali ste morali zaradi sprejetja tega zakona zmanjšati število zaposlenih?

- a) da
- b) ne

7.2 PRILOGA 2: Anketni vprašalnik (naključni mimoidoči)

Marjan Cugmas
Suhadol 15 a
3215 Loče

Tel.: 03 5763 604
GSM: 031 575 713
E-pošta: marjan.cugmas@siol.net

Pišem raziskovalno nalogo z naslovom POSLEDICE ZOUTI-JA ZA GOSTINSTVO NA OBMOČJU CELJA IN SLOVENSКИH KONJIC Z OKOLICO.

Del raziskovanja vključuje tudi analizo odgovorov na anketnem vprašalniku. Zato Vas prosim za sodelovanje.

Hvala za razumevanje.

*Marjan Cugmas
Dijak SŠGT Celje*

12. Starost:

- a) od 15–18 let
- b) od 19–25 let
- c) od 26–35 let
- d) od 36–50 let
- e) več kot 50 let

13. Spol

- a) moški
- b) ženski

14. Ali kadite?

- a) da (če ste obkrožili odgovor »DA«, odgovorite, še na vprašanja 3.1 in 3.2)
- b) ne

Koliko cigaret povprečno pokadite na dan?

Koliko ste jih povprečno pokadili v enakem obdobju lani?

15. Kako pogosto zahajate v gostinske obrate?

- c) _____ na teden
- d) _____ na mesec
- e) _____ na leto

16. Kako pogosto ste v gostinske obrate zahajali prejšnje leto?

- f) _____ na teden
- g) _____ na mesec
- h) _____ na leto

17. Ali vas motijo zakajeni prostori?

- a) da
- b) ne

18. Ali zaradi prepovedi kajenja na vseh zaprtih javnih mestih raje in pogosteje obiskujete gostinske obrate?

- a) da
- b) ne
- c) gostinske obrate redkeje obiskujem

19. Ali podpirate idejo o prepovedi kajenja v vseh zaprtih javnih prostorih?

- a) da
- b) ne
- c) drugo _____

20. Ali po vašem mnenju država preveč posega v posameznikovo zasebnost (protikadilski zakon, Kebrov zakon ipd.)?

- a) da
- b) ne
- c) drugo _____

V primeru, da se Vam zdita naslednji vprašanji preveč osebni ju lahko preskočite. Podatki se bodo uporabili izključno za potrebe raziskovalne naloge.

10. Kolikšen je Vaš mesečni dohodek?

- a) prejemam štipendijo
- b) do 400 €
- c) od 400 do 600 €
- d) od 600 do 800 €
- e) od 800 do 1000 €
- f) več kot 1000 €
- g) drugo: _____

11. Stopnja Vaše izobrazbe:

- a) nedokončana OŠ
- b) dokončana OŠ
- c) dokončana SŠ (poklicna)
- d) dokončana SŠ (tehniška, 4 ali 3+2)
- e) dokončana fakulteta
- f) magisterij
- g) doktorat
- h) drugo: _____

8 LITERATURA

1. Bojan **Fortič** 1986: *Uživanje tobaka – naslada in zlo*. Ljubljana: Rdeči križ Slovenije, 1986.
2. Alenka **Gornik Krstič** 2005: *Analiza vedenja mladostnikov in protikadilska tržno-komunikacijska sporočila*, magistrsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani – Ekonomska fakulteta, 2005.
3. Andrej **Kastelic** in Marija **Mikulan** 1999: *Mladostnik in droga*. Ljubljana: Domus, 1999.
4. Alenka **Kompare**, Mihaela **Stražičar**, Tomaž **Vec**, Irena **Dogša**, Norbert **Jaušovec** in Janina **Curk** 2005: *Psihologija: spoznanja in dileme*. Ljubljana: DZS, 2005.
5. Pepika **Levstek** 2005: *Kuharstvo, učbenik za kuharstvo v 1.-4., 1.-3. in 1.-2. letniku programov gostinski tehnik, kuhar, gostinsko-turistični tehnik*. Ljubljana: DZS, 3. izdaja, 2. natis, 2005.
6. Jernej **Pečjak** in Damjan **Mohorko** 1995: *Zbogom cigareta: priročnik o tem, kako postanete in ostanete nekadilec*. Ljubljana: samozaložba, 1995.
7. Nadja **Povh** in Polona **Dojnik** 2005: *Kajenje*. Slovenj Gradec: Srednja strokovna Zdravstvena šola Slovenj Gradec, 2005.
8. Borut **Mekina** 2006: *Kmalu popolna prepoved kajenja v lokalih*. Maribor: Večer, 18. 5. 2006.
9. Max **Modic** 2007: *Hvala ker (še) kadite*. Mladina, 5. 5. 2007.
10. Michel de **Pracontal** 1999: *Vojna proti tobaku*. Ljubljana: Krtina, 1999.

11. Eva **Stregar**, Vesna **Pucelj** in Nina **Scagnetti** 2005 *ESPAD: Evropska raziskava o alkoholu in preostalih drogah med šolsko mladino, Slovenija 2003*. Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja RS in Klinični inštitut za medicino dela, prometa in športa, Klinični center Ljubljana, Urad za droge, 2005.
12. Green Paper: Towards a Europe free from tobacco smoke, policy options at EU level (INI/2007/2105) [Resolucija Evropskega parlamenta z dne 24. oktobra 2007 o Zeleni knjigi "K Evropi brez tobačnega dima: politične možnosti na ravni EU"].
13. Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša 1994: *Slovar slovenskega knjižnega jezika* (SSKJ). Ljubljana: DZS, 1994.
14. Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije 1995. *Odziv družbe na probleme alkohola in drugih drog in alkohol, tobak in druge droge v Sloveniji – Priročnik za strokovnjake v osnovni zdravstveni dejavnosti z navodili za izvajalce*, Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja RS, 1995.
15. Kmečki glas 2008: *Izgnani kadilci*. Kmečki glas, 2008.
16. Komisija Evropskih skupnosti 2007 - Zelena knjiga: *K Evropi brez tobačnega dima: politične možnosti na ravni EU*. Bruselj: Komisija Evropskih skupnosti, 2007.
17. Zakon o omejevanju uporabe tobačnih izdelkov (ZOUTI) (1996) *Ur. list*, 57/96, 19.10.1996 (stran 4770).
18. STA (2007). *Poslanec LDS Aleš Gulič predlog sprememb protitobačne novele*. Ljubljanske novice.

8.1 INTERNETNI VIRI

1. Cigareti in produkti tobaka: National Institute of Drug Abuse

Vir:

<http://www.drugabuse.gov/Infofact/Tobacco.html>; 7. 1. 2008.

2. Društvo kadilce in ljubiteljev tobaka 2007

Vir:

<http://www.kadilci.net>; 5. 1. 2008.

3. Evropska unija 2007: *Za raznolikost-proti diskriminaciji*

Vir:

<http://www.stop-discrimination.info/2778.0.html> ; 10. 10. 2007.

4. European Commission: *Tobacco or Health in the European Union Past, Present and Future* 2007.

Vir:

http://ec.europa.eu/health/ph_determinants/life_style/Tobacco/Documents/tobacco_ex_sl.pdf; 15. 11. 2007.

5. Fajfarji, slovenski ljubitelji pip 2008: *Pipe*.

Vir:

<http://www.geocities.com/sloljupip/>; 8. 1. 2008.

6. Inštitut za varovanje zdravja 2007

Vir:

<http://www.ivz.si>; 8. 1. 2008 in
<http://www.sigov.si/ivz/aktualno>; 10. 10. 2007.

8. Kemični elementi in spojine v tobačnem dimu: *Surgeon General's Reports on smoking and Tobacco Use* 2006.

Vir:

http://www.cdc.gov/tobacco/data_statistic/sgr/index.htm; 20. 10. 2007.

9. Vesna **Kerstin Petrič**. *Vloga države pri preprečevanju posledic kajenja*. Vita.

Vir:

http://www.revija-vita.com/Vita_50/Vloga_drzave_pri_preprecevanju/vloga_drzave_pri_preprecevanju.html; 19. 12. 2007.

10. Mavrični forum

Vir:

<http://www.mavricni-forum.net>; 24. 11. 2007.

11. Max **Modic** 2003: *Snus in švedska izkušnja*. Mladina.

Vir:

<http://www.mladina.si/tednik/200320/clanek/snus/index.print.html-l2>; 24. 11. 2007.

12. Ministrstvo za zdravje RS

Vir:

<http://www.mz.gov.si/>; 19. 12. 2007.

13. Miranda **Koren** 2005: *Kronična obstruktivna pljučna bolezen*.

Vir:

<http://www.pomurske-lekarne.si/si/index.cfm?id=1466>; 1. 2. 2008.

14. Tomaž **Petek** 2007. *Odziv na predlaganje spremembe protikadilskega zakona*.

Inštitut za varovanje zdravja RS.

Vir:

<http://www.ivz.si/index.php?akcija=novica&n=1419>; 24. 11. 2007.

15. *"POMOČ – za življenje brez tobaka": EU sprožila novo protikadilsko akcijo*.

Vir:

[http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/05/225&format=HTML&aged=1&language=SL&guiLanguage=fr\(IP/05/225\)](http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/05/225&format=HTML&aged=1&language=SL&guiLanguage=fr(IP/05/225)); 10. 2. 2008.

15. STA (2007). *Protikadilski zakon prizadel gostince*. Finance.si

Vir:

<http://www.finance.si/193199>; 22. 12. 2007.

16. Statistični urad Republike Slovenije

Vir:

<http://www.stat.si>; 1. 2. 2008.

17. *Tobak*

Vir:

<http://sl.wikipedia.org/wiki/Tobak>; 10. 1. 2008.

18. O kajenju

<http://www.tosemjaz.net>; 22. 12. 2007.

19. *Vpliv kajenja tobaka na zdravje*

Vir:

http://sl.wikipedia.org/wiki/Vpliv_kajenja_tobaka_na_zdravje; 1. 2. 2008.

20. Za življenje brez tobaka

Vir:

<http://sl.help-eu.com/>; 10. 1. 2008.

21. Čili za delo

Vir:

<http://www.cilizadelo.si/>; 1. 2. 2008.

22. Cindi Slovenija

Vir:

<http://www.cindi-slovenija.net>; 19. 12. 2007.

23. Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve

Vir:

www.ajpes.si; 10. 11. 2007.

24. Študentska organizacija Univerze na Primorskem 2008: *O2 za vsakega*.

Vir:

http://soup.si/resorji/sociala/projekti/o2_za_vsakega; 9. 2. 2008.

25. National Survey on Drugs Use and Health

Vir:

www.dugeabouse.gov/dugr_epages/nicotine.html; 1. 1. 2008.

26. *Tobačni kult*, Revija Kapital, št. 402, 2006

Vir:

www.revijakapital.si; 12. 2. 2008.

8.2 VIRI SLIKOVNEGA GRADIVA

Slika 2: <http://www.wikipedija.org>

Slika 7: Bojan Fortič 1986: Uživanje tobaka – naslada in zlo. Ljubljana: Rdeči križ Slovenije, 1986.

Slike 9–13: <http://europa.eu/>

Sliki 16, 17: Max Modic 2007: Hvala ker (še) kadite. Mladina, 2007.